

Aktoversigt:

Høring af vejledning til Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og miljøvurdering af denne og Naturstyrelsens projektindsats - j.nr. 2020-8806 og j.nr. 2020-23724 (2058448)

- Høring af vejledning til Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og miljøvurdering af denne og Naturstyrelsens projektindsats - j.nr. 2020-8806 og j.nr. 2020-23724

Vedr. j.nr. 2020-23724 (2046338)

- Vedr. j.nr. 2020-23724
- Høringssvar miljøvurdering af klima- og lavbundsprojekter

Vejledning til Klima-Lavbundsordningen, samt miljøvurdering af udtagningspuljen - høringsudgaver (2041436)

- Vejledning til Klima-Lavbundsordningen, samt miljøvurdering af udtagningspuljen - høringsudgaver
- Oktober 2020 Vejledning Klima-Lavbund
- Bilag 1 - Afgrødekoder
- Udkast til Miljøvurdering 06-10-20 sengb

Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til Miljøstyrelsens sag j.nr. 2020-23724 - miljøvurdering af lavbundsjorder (klima-lavbund) (2004785)

- Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til Miljøstyrelsens sag j.nr. 2020-23724 - miljøvurdering af lavbundsjorder (klima-lavbund)
- 20_10231-2 Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til miljøvurdering af Miljøstyrelsen 2244538_1029135_0

Brevdato	06-11-2020
Afsender	Malene Bugge Larsen (MBL@regioner.dk)
Modtagere	Tilskud Vand (vandprojekter@mst.dk)
Akttitel	Høring af vejledning til Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og miljøvurdering af denne og Naturstyrelsens projektindsats - j.nr. 2020-8806 og j.nr. 2020-23724
Identifikationsnummer	2058448
Versionsnummer	1
Ansvarlig	Kristine Elisabeth Mulbjerg
Vedlagte dokumenter	Høring af vejledning til Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og miljøvurdering af denne og Naturstyrelsens projektindsats - j.nr. 2020-8806 og j.nr. 2020-23724
Dokumenter uden PDF-version (ikke vedlagt)	
Udskrevet	16. feb 2021

Til: Tilskud Vand (vandprojekter@mst.dk)
Fra: Malene Bugge Larsen (MBL@regioner.dk)
Titel: Høring af vejledning til Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og miljøvurdering af denne og Naturstyrelsens projektindsats - j.nr. 2020-8806 og j.nr. 2020-23724
Sendt: 06-11-2020 11:33

Til: Miljø- og Fødevareministeriet

Danske Regioner har modtaget Høring af vejledning til Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og miljøvurdering af denne og Naturstyrelsens projektindsats. Danske Regioner sender hermed sine bemærkninger til høringen.

Danske Regioner henviser til eget høringssvar på bekendtgørelse om udtagning af kulstofrige lavbundsjorder [Journalnummer 2020-14520]. Danske Regioner mener, at det er centralt, at regionerne har mulighed for at tage initiativ til og ansøge om projekter. Det vil ske i et samarbejde med kommunerne og være med til at sikre synergier og merværdier på tværs af kommuner. Den regionale rolle er vigtig for, at projekterne vurderes i en større sammenhængende geografi og for at understøtte en jordfordelingsproces i Danmark, som er effektiv.

Derudover har Danske Regioner følgende konkrete bemærkninger til vejledning til Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og miljøvurdering af denne og Naturstyrelsens projektindsats.

Vejledning til Miljøstyrelsens tilskudsordning til klima-lavbundsprojekter [J.nr. 2020-8806]

I vejledningen står der anført, at kommuner, enkeltlodsejere og fonde kan søge puljen. Regionerne arbejder tæt sammen med kommuner og forsyninger om klimaprojekter, bekæmpelse af jord- og grundvandsforurening, landdistriktsudvikling mv. I disse projekter indgår ofte lavbundsarealer, og det vil derfor give mening, at regionerne i lighed med de øvrige ansøgningsberettigede får mulighed for at ansøge puljen og dermed blive projektejer. Regionerne har tradition for at arbejde i partnerskaber med mange interessenter, og mange kommuner sætter pris på regionens samlende rolle og facilitator af større projektsamarbejder.

I vejledningen står der anført, at en af forudsætninger for, at et projekt kan opnå tilskud er, at det skal kunne reducere CO₂-udledningen med 10 tons CO₂-ækvivalenter pr. ha., og at projektarealet skal have et overlap på minimum 60 % til lavbundsarealer. Det stiller krav til arealets størrelse og sammensætning. Der pågår i Region Midtjylland et projekt, som kan bidrage til tydeliggøre, hvorvidt et areal opfylder disse krav. Projektet (ReDoCo2) er bevilliget af Innovationsfonden, og har til formål at udvikle en metode til kortlægning af lavbundsjordens CO₂-indhold, vandstandsforhold mm., der netop gør det muligt at vurdere et arealområdes potentiale for CO₂-reduktion. Projektets metode bliver dronebåret og kan på kort tid kortlægge store arealer. Det muliggør en mere præcis kortlægning og en effektivisering af ordningen.

Miljøvurdering af indsats for udtagning af kulstofrige lavbundsjorder [J.nr. 2020-23724]

I forbindelse med miljøvurderingen foreslår Danske Regioner at der foretages en analyse af, hvordan den nye reform af EU's landbrugspolitik - hvor 20 % af landbrugstilskuddene kommer til at gå til den grønne omstilling - kan spille sammen med denne lavbundsordning. Formålet med analysen bør være at vurdere mulighederne for medfinansiering.

Med venlig hilsen

Malene Bugge Larsen
Klimakonsulent

Center for Regional Udvikling, EU og Miljø (REM)

M 40284762

E mbi@regioner.dk

Officiel post: regioner@regioner.dk

Følg os på [Twitter](#), [Facebook](#) og regioner.dk

Brevdato	05-11-2020
Afsender	Maiken Jensen (mbj@baeredygtigtlandbrug.dk) - Bæredygtigt Landbrug (kontaktpersoner)
Modtagere	Tilskud Vand (vandprojekter@mst.dk)
Akttitel	Vedr. j.nr. 2020-23724
Identifikationsnummer	2046338
Versionsnummer	1
Ansvarlig	Søs Engbo
Vedlagte dokumenter	Vedr. j.nr. 2020-23724 Høringssvar miljøvurdering af klima- og lavbundsprojekter
Dokumenter uden PDF-version (ikke vedlagt)	
Udskrevet	16. feb 2021

Til: Tilskud Vand (vandprojekter@mst.dk)
Fra: Maiken Jensen (mbj@baeredygtigtlandbrug.dk)
Titel: Vedr. j.nr. 2020-23724
Sendt: 05-11-2020 15:03
Bilag: Høringssvar miljøvurdering af klima- og lavbundsprojekter.pdf;

Til Miljøstyrelsen

Vedlagt høringssvar til miljøvurdering af indsats for udtagning af kulstofrige lavbundsjorder, jeres j.nr. 2020-23724.

Jeg anmoder venligst om en kvittering for modtagelsen.

Med venlig hilsen

Maiken Bak Jensen

Jurist

Bæredygtigt Landbrug

Gl. Tårupvej 48

7000 Fredericia

Mobil: +45 27 15 12 00

E-mail: mbj@baeredygtigtlandbrug.dk

Web: www.baeredygtigtlandbrug.dk

Fredericia, den 5. november 2020

Høringssvar til miljøvurdering af indsats for udtagning af kulstofrige lavbundsjorder

Tak for muligheden for at komme med bemærkninger til miljøvurderingen, jeres j.nr. 2020-23724.

Indledning

Miljøvurderingen af indsatsen for udtagning af kulstofrige lavbundsjorder kommer efter at bekendtgørelse om udtagning af kulstofrige lavbundsjorder med henblik på genopretning af naturlig hydrologi (klima-lavbundsprojekter) (herefter bekendtgørelsen) har været i høring¹. Det er en ærgerlig og bagvendt rækkefølge, når miljøvurderingen netop skal belyse, om den påtænkte indsats påvirker miljøet, hvilket derfor havde været formålstjenligt at inddrage allerede i høringen af bekendtgørelsen.

Geografisk afgrænsning

Det kan konstateres, at betegnelsen for kulstofrig jord nu er karakteriseret som jord, med et kulstofindhold over 6 %. Tidligere var denne jord karakteriseret med et noget højere kulstofindhold, nemlig 12 %. Nedsættelsen af procentsatsen, forstår vi, er et udtryk for, at det har været svært at finde egnede jorder til projekterne og altså ikke et udtryk for, at det fagligt er mere rigtigt med en lavere procentsats.

Det er selvfølgelig et problem, at bare fordi det har vist sig svært at finde egnede arealer til projekterne, som kan give den forudsættende klimaeffekt, at kravene til effekten af projektet så i stedet blot nedsættes. Det er jo reelt set det man har gjort, når man har nedsat procentsatsen.

Jo højere kulstofindhold et areal har, jo højere må man forstå klimaeffekten er. Nedsætter man kravet til kulstofindhold nedsætter man således også kravet til klimaeffekten.

Denne vurdering bør være en del af miljøvurderingen, idet miljøvurderingen også bør skabe grundlag for at vurdere, om skatteydernes penge går til noget, der reelt gavner klimaet – eller formålet i virkeligheden blot er at oversvømme god landbrugsjord.

Vådt eller tørt projektområde

Der er stor forskel på klimaeffekten, alt efter om projektområdet er konstant vådt eller kun periodevis vådt. For at få den højeste klimaeffekt, er det nødvendigt, at arealet er oversvømmet året rundt. Hvis området skifter mellem vådt og tørt, kan projektet få den modsatte virkning på klimaet og udlede flere klimagasser end da arealerne var landbrugsmaessigt drevet. Det fremgår af bekendtgørelsen, at det er klimaprojekter, men det fremgår senere i bekendtgørelsen, at arealet godt må afgræsses. For at et areal kan afgræsses, må det formodes, at arealet er tørt, og så er det i sagens natur ikke et klimaprojekt, men et naturprojekt.

For at miljøvurderingen kan anses for at være fyldestgørende, bør det være helt klart, om det forudsættes, at projektområderne skal være konstant våde eller om hydrologien skal skifte mellem våd og tør.

Fosforproblematikken

Der ses kun en snæver omtale af fosformobilisering i miljøvurderingen og kun i forhold til søer. Hver gang et landbrugsareal oversvømmes, så vil den fosfor, der er bundet i jorden, bliver frigivet til vandmiljøet – også kaldet fosformobilisering. Dette medfører, at projekter, der muligvis har positiv indvirkning på klimaet,

¹ <https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/64307>

meget vel kan have negativ indvirkning på f.eks. vandmiljøet. Denne negative indvirkning har dog ikke kun betydning for søer, idet mange kystvande i forvejen er belastet af fosfor fra spildevand, der er udledt igennem tiderne.

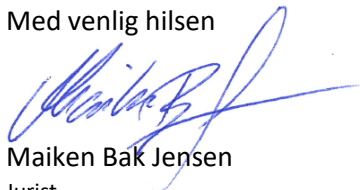
Det er selvfølgelig væsentligt at vurdere, om en klimainsats har negativ betydning for andre indsatsområder, f.eks. i forhold til vandmiljøet, hvilket vi må forstå bliver vurderet, når de konkrete projekter bliver gennemført. Her må det dog anføres, at også fosforens betydning for kystvandene skal indgå i vurderingen.

Materielle goder

Udover at et lavbundsprojekt kan forsumpe nærliggende arealer, er der også den mulighed, at arealet i projektområdet udvikler sig til en bestemt naturtype eller der kan flytte en beskyttet art ind i projektområdet, der kan resultere i, at et husdyrbrug i nærheden ikke kan udvides eller fortsætte i fremtiden.

Dette problem har vi allerede fremført ved høringen af bekendtgørelsen, og vi forventer selvfølgelig, at det kommer til at indgå, at den naturtype eller det levested, der eventuelt opstår på baggrund af et lavbundsprojekt, ikke vil have betydning for anvendelsen af omkringliggende marker eller bedrifter. Vi har også anført, at det skal sikres, hvis der opstår en naturtype, der normalt bliver betegnet som ammoniakfølsom, at denne naturtype ikke kan få betydning for husdyrbrug udenfor projektområdet og ikke står i vejen for fremtidige miljøgodkendelser. Det ville være oplagt at have denne betragtning med under afsnittet "materielle goder" i miljøvurderingen, så der kan tages højde for problemstillingen.

Med venlig hilsen

Maiken Bak Jensen

Jurist

Bæredygtigt Landbrug

mobil. +45 27 15 12 00

E-mail: mbj@baeredygtigtlandbrug.dk

Web: www.baeredygtigtlandbrug.dk

Brevdato	04-11-2020
Afsender	Thomas Skovgaard Mortensen (LFST (THOMOR@lbst.dk) Sendt af Thomas Skovgaard Mortensen (LBST): THOMOR@lbst.dk
Modtagere	Kristine Elisabeth Mulbjerg (Sagsbehandler, Tilskud Vand)
Akttitel	Vejledning til Klima-Lavbundsordningen, samt miljøvurdering af udtagningspuljen - høringsudgaver
Identifikationsnummer	2041436
Versionsnummer	1
Ansvarlig	Kristine Elisabeth Mulbjerg
Vedlagte dokumenter	Vejledning til Klima-Lavbundsordningen, samt miljøvurdering af udtagningspuljen - høringsudgaver Oktober 2020 Vejledning Klima-Lavbund Bilag 1 - Afgrødekoder Udkast til Miljøvurdering 06-10-20 sengb
Dokumenter uden PDF-version (ikke vedlagt)	
Udskrevet	16. feb 2021

Til: Kristine Elisabeth Mulbjerg (kremu@mst.dk)
Cc: Ann Merete Mortensen (amm@mfvm.dk), Mikael Kirkebæk (mik@mfvm.dk), Inken Breum Larsen (INB@nst.dk), Adam Høyer Lentz (ADHLEN@lbst.dk), Mette Hyldebrandt-Larsen (mhylar@lbst.dk)
Fra: Thomas Skovgaard Mortensen (LFST) (THOMOR@lbst.dk)
Titel: Vejledning til Klima-Lavbundsordningen, samt miljøvurdering af udtagningspuljen - høringsudgaver
Sendt: 04-11-2020 22:48
Bilag: Oktober 2020 Vejledning Klima-Lavbund.docx; Bilag 1 - Afgrødekoder.docx; Udkast til Miljøvurdering 06-10-20 sengb.docx;

Kære Kristine

Tak for muligheden for at komme med kommentarer til vejledningen.

Vi har i det vedhæftede dokument indsat kommentarer, spørgsmål og forslag til justeringer. Vi har i forbindelse med høringen primært taget udgangspunkt i krydsfeltet til Landbrugsstyrelsens ordninger, men har også indsat mere generelle bemærkninger som bygger på vores erfaringer fra egne tilskudsordninger. Dertil kommer at der er indsat bemærkninger i forhold til statsstøtte.

Der fremsendes desuden enkelte bemærkninger til miljøvurderingen – primært for at tydeliggøre at vurderingen knytter sig til den nye nationale ordning samt anlægsbevilling til Naturstyrelsen.

I er meget velkomne til at kontakte os hvis der er elementer der skal udbygges eller forklares yderligere.

Med venlig hilsen

Thomas Skovgaard Mortensen
Chefkonsulent | EU & Erhverv
+45 23 81 56 21 | thomor@lbst.dk

Miljø- og Fødevareministeriet
Landbrugsstyrelsen | Nyropsgade 30, 1780 København V | Tlf. +45 33 95 80 00 | mail@lbst.dk | www.lbst.dk

På vores hjemmeside kan du læse, hvordan vi behandler dine personoplysninger: <https://lbst.dk/persondata/>

Fra: Kristine Elisabeth Mulbjerg [<mailto:kremu@mst.dk>]

Sendt: 13. oktober 2020 16:24

Til: Ann Merete Mortensen <amm@mfvm.dk>; Mikael Kirkebæk <mik@mfvm.dk>; Thomas Skovgaard Mortensen (LFST) <THOMOR@lbst.dk>; Inken Breum Larsen <INB@nst.dk>

Cc: Søs Engbo <sengb@mst.dk>; Pia Jørgensen <pjoe@mst.dk>; Bettina Helle Jensen <bxj@mst.dk>

Emne: Vejledning til Klima-Lavbundsordningen, samt miljøvurdering af udtagningspuljen - høringsudgaver. (MST Id nr.: 1907359)

Kære alle

Så er vejledningen til Klima-Lavbundsordningen kommet i høring:

<https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/64414>

Vi er selvfølgelig opmærksomme på, at der kan komme ændringer som følge af arbejdet med bekendtgørelsen.

Jeg har vedhæftet vejledningen som wordfil, som I har mulighed for at kommentere direkte i, hvis I skulle have bemærkninger til vejledningen. Høringsfristen er d. 10. november.

Vedhæftet er desuden miljøvurderingen, som også er i høring pt med høringsfrist d. 6. november:

<https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/64413>

I må meget gerne sende dem rundt til relevante kollegaer.

Venlig hilsen

Kristine Elisabeth Mulbjerg

Biolog | Tilskud Vand

+45 21 19 18 60 | +45 21 19 18 60 | kremu@mst.dk

Miljø- og Fødevareministeriet

Miljøstyrelsen | Tolderlundsvej 5 | 5000 Odense C | Tlf. +45 72 54 40 00 | mst@mst.dk | www.mst.dk

[Sådan håndterer vi dine personoplysninger](#)

Miljø- og
Fødevareministeriet
Miljøstyrelsen

Klima-Lavbund

Vejledning om tilskud til Klima-Lavbundsprojekter

Høringsudgave

Oktober 2020

Kolofon

Klima-Lavbund

Vejledning om tilskud til Klima-Lavbundsprojekter, oktober 2020.

Denne vejledning er udarbejdet i 2020 af Miljø- og Fødevareministeriet
- Miljøstyrelsen.

Forsidefoto: Kristine Elisabeth Mulbjerg, Miljøstyrelsen

Miljø- og Fødevareministeriet

Miljøstyrelsen

Tolderlundsvej 5
5000 Odense C
Tlf.: 72 54 40 00
mst@mst.dk
www.mst.dk

Indhold

1.	Indledning	6
2.	Ordningens formål	6
3.	Administration af ordningen	6
4.	Afsatte midler og finansiering	6
5.	Ansøgningsfrist	7
6.	Hvem kan søge om tilskud	7
7.	Hvordan søges om tilskud og hvad skal ansøgningen indeholde	7
8.	Hvilke udgifter gives der tilskud til	10
9.	Betingelser for tilsagn	12
10.	Afgørelse om tilsagn eller afslag, herunder prioritering	13
11.	Anmodning om udbetaling af tilskud, samt tinglysning af aftalen	23
12.	Klageadgang	24
13.	Tilsagnet opgives	24
14.	Udbetaling af tilskud	24
15.	Tilbagebetaling af tilskud	25
16.	Kontrol på stedet	25
17.	Straffebestemmelser og svig	26
18.	Force majeure	26
19.	Miljøstyrelsens brug af data	26
20.	Administrations- og lovgrundlag	26
21.	Yderligere oplysninger	26

UDKAST

Bilag

- Bilag 1** **Afgrødekoder for højeværdiafgrøder og permanent græs**
- Bilag 2** **Natura 2000-områder med lavbunds natur på udpegningsgrundlaget**
- Bilag 3** **Vejledning til MiljøGIS – *NB! under udarbejdelse***

1. Indledning

Denne vejledning skal du bruge, når du ønsker at søge om tilskud til Klima-Lavbundsprojekter. Her finder du oplysninger om tilskudsordningens formål, hvem der kan søge, hvad du kan søge til, hvordan du søger tilskud, de forskellige betingelser, der gælder for at få tilskud, og hvordan Miljøstyrelsen behandler og kontrollerer din ansøgning. På Miljøstyrelsens hjemmeside www.vandprojekter.dk kan du finde flere oplysninger om ordningen og link til at ansøge.

2. Ordningens formål

Klima-Lavbundsordningen har ophæng i Aftale mellem S-regeringen, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet om: Finansloven for 2020 (2. december 2019). Af denne fremgår at der afsættes midler "(...) frem mod 2030 til at understøtte natur-, vandmiljø- og klimaformål bl.a. gennem udtag af kulstofrig landbrugsjord, eksempelvis afbrydning af dræn og vådgøring af områderne, tilskud og kompensation i forbindelse med værditab ved videresalg af jorden, omlægning til mere bæredygtig produktion mv. med henblik på at reducere landbrugets drivhusgasudledning mest muligt." Klima-lavbundsprojekterne skal sikre udtag af lavbundsjord gennem vådgøring og permanent ekstensivering af arealdriften, samt skabe synergi til øvrige natur-, miljø- og klimaformål.

Klima-Lavbundsordningens primære formål er udtag af kulstofrige lavbundsjord med henblik på at reducere landbrugets drivhusgasudledning mest muligt. Tilskudsordningen kan søges af kommuner, lodsejere og fonde, og skal samtidig understøtte natur-, miljø- og øvrige klimaformål. Store projekter med høj andel af kulstofrig jord prioriteres højt – projekter hvor der gennem ydelsesordningen Multifunktionel Jordfordeling kan opnås større sammenhæng mellem arealer og synergi med andre natur- og miljøsatsninger prioriteres dog højest. Dette betyder, at tilskudsordningen har et bredt perspektiv og fokuserer på synergi i udtagningen. Synergi er rettet mod vandrammedirektivet, habitatdirektivet, biodiversitet, beskyttede naturtyper, rent drikkevand, friluftsliv, økologisk landbrug og klimatilpasning.

3. Administration af ordningen

Miljøstyrelsen administrerer ordningen og træffer afgørelse om tildeling af tilskud.

Miljøstyrelsen modtager ansøgninger om tilskud til Klima-Lavbund. Miljøstyrelsen prioriterer ansøgningerne, træffer afgørelse om tilsagn, udbetaler tilskud og kontrollerer tilsagnets gennemførelse og opretholdelse.

Du er velkommen til at kontakte Miljøstyrelsen, hvis du har spørgsmål – på tlf.: 72 54 40 00 eller på mail: vandprojekter@mst.dk. Du kan læse mere om ordningen på www.vandprojekter.dk.

Vejledningen er skrevet på baggrund af udkast til bekendtgørelse om udtagning af kulstofrige lavbundsjord med henblik på genopretning af naturlig hydrologi (klimalavbundsprojekter) fra d. 7. september 2020.

4. Afsatte midler og finansiering

Klima-Lavbundsordningen er tildelt en pulje på 244,9 mio. kr. i løbet af årene 2020-2022. De udmøntes årligt som vist i tabellen nedenfor.

År	Tilskudspulje (mio. kr.)
2020	27,6
2021	66,5
2022	150,8
I alt	244,9

Puljen dækker tilskud til løn til personale, undersøgelser, møder, konsulentarbejde, køb af varer og tjenester, anlægsarbejde, lodsejerkompensation og tinglysning. Miljøstyrelsen yder tilskud til 100 % af de tilskudsberettigede udgifter. Se afsnit 8. for yderligere specifikation af tilskud.

5. Ansøgningsfrist

Miljøstyrelsen kan modtage din ansøgning i perioden fra den: XX

Din ansøgning skal være modtaget i styrelsen senest den: XX

Hvis din ansøgning modtages efter ansøgningsfristen, vil den ikke blive behandlet, og den vil ikke blive overført til næste ansøgningsrunde.

6. Hvem kan søge om tilskud

Tilskuddet kan søges af kommuner, enkeltlodsejere og fonde. Projektejer har ansvar for alt lodsejerkontakt, samt for udbetaling af erstatning til berørte lodsejere.

Det er muligt at være flere kommuner om et fælles tværkommunalt projekt. I det tilfælde skal en kommune dog stå som ansøger, mens øvrige kommuner fremgår som medansøgere. Al dialog vedr. projektet vil skulle gå gennem ansøgerkommunen.

7. Hvordan søges om tilskud og hvad skal ansøgningen indeholde

Ansøgningen udfyldes i selvbetjeningen af projektejer (herefter *ansøger*), og skal indeholde informationer om ansøger og projektet.

Selvbetjeningen kan tilgås via www.vandprojekter.dk. Der logges ind enten med CPR eller CVR. Det er muligt at oprette en ansøgning, og gemme den i op til 14 dage uden at sende den. Der kan dog kun gemmes og sendes én ansøgning ad gangen. Via selvbetjeningens løsning er det muligt at logge på MiljøGIS – dette kan dog også gøres på forhånd. Det er en god ide, at have dokumenter, der understøtter de prioriteringskriterier, der ikke er GIS-understøttet, klar før ansøgningsprocessen startes op. Herudover skal eventuelle fuldmagter også kunne uploades.

Ansøger vil modtage et kvitteringsbrev med en opsummering af de indsendte oplysninger via e-boks når Miljøstyrelsen har modtaget ansøgningen. Hvis ansøger ikke har modtaget kvitteringsbrev indenfor 1 uge kontaktes Miljøstyrelsen på vandprojekter@mst.dk for at sikre, at ansøgningen er modtaget.

Nedenstående afsnit beskriver projektets forskellige faser, og hvad ansøger bør være opmærksom på i ansøgningsprocessen; fra ansøgning om tilskud til projektet og frem til anmodning om slutudbetaling.

Ansøgning om tilsagn er kun muligt i fastlagte ansøgningsrunder, mens anmodning om opstart af etablering (fase 2) og anmodning om slutudbetaling (fase 3) kan foretages uafhængigt af ansøgningsrunder. Ved tilsagn til et klimavlubundprojekt, modtager ansøger link til selvbetjening, som skal anvendes ved anmodning om igangsættelse af fase 2.

7.1 Projektets faser

Nedenfor ses et diagram der opsummerer projektfaserne – disse kan opdeles i 3 faser: 1) forundersøgelse, 2) anlægsfase og 3) anmodning om slutudbetaling.

Commented [SLE(1)]: Opdateres vejledningen for hver ansøgningsrunde? Eller vil det være de samme datoer hvert år? Hvor mange ansøgningsrunder regner MST med, at der er om året?

Commented [SLE(2R1)]: Ideelt set ift. MUFJO vil det passe godt, hvis man kan nå at få svar på sin ansøgning om klima-lavbund, inden man søger MUFJO i 3. og 4. runde.

Commented [AHD(3)]: Hvad er den estimerede længde af de enkelte faser?

7.1.1 Fase 1. Forundersøgelse (Undersøgelsesområde)

Fase 1 træder i kraft når tilsagn til projektet modtages. I fase 1 udarbejdes forundersøgelse og lodsejertilslutningen afklares endeligt. I fase 1 betegnes projektområdet som undersøgelsesområde.

Fase 1 afsluttes ved, at ansøger via selvbetjening anmoder om at gå videre til anlægsfasen (fase 2). Hvis det undervejs i fase 1 har vist sig, at projektet alligevel ikke er realiserbart, har ansøger her mulighed for at ansøge om at afslutte projektet og blot modtage tilskud til de udgifter, der har været i forbindelse med fase 1.

7.1.2 Fase 2. Anlægsfase (Projektforslag)

Fase 2 træder i kraft, når projektet har gennemgået miljøfaglig vurdering hos Miljøstyrelsen og det er sikret, at det stadig lever op til projektkriterierne om minimum 60 % overlap med kulstofrig jord og et areal på minimum 15 ha. I forbindelse med overgangen til fase 2, skal projektet endvidere leve op til kravet om en CO₂-reduktion på minimum 10 ton CO₂ ækvivalenter pr. ha., samt vurderes omkostningseffektivt. I fase 2 overgår undersøgelsesområdet til at være et projektforslag.

I forbindelse med at projektet går ind i fase 2, dækkes de udgifter der har været afholdt under fase 1.

Miljøstyrelsen vurderer i forbindelse med den miljøfaglige vurdering, at projektet lever op til kriteriet om en CO₂-reduktion på minimum 10 ton CO₂-ækvivalenter pr. ha. og at omkostningseffektiviteten er opretholdt, jf. §15 stk. 2 og stk. 3.

Fase 2 afsluttes når projektet er etableret. Ansøger anmoder via selvbetjening om slutudbetaling, jf. §23.

7.1.3 Fase 3. Anmodning om slutudbetaling (Projektområde)

Fase 3 er opretholdelsesperioden. Den træder i kraft når slutudbetalingen er gennemført. I fase 3 overgår projektforslaget til at være projektområdet.

7.2 Forundersøgelse af Klima-Lavbundsprojekt

Formålet med forundersøgelsen er at vurdere, om projektet er realiserbart. Forundersøgelsen skal således dække følgende områder:

- undersøge og beskrive de nuværende forhold i projektområdet,
- udarbejde et projektforslag med tilhørende budget,
- synliggøre effekterne og konsekvenserne af projektet i forhold til både natur-, miljø- og klimamål,
- afklare lodsejertilslutning.

Den tekniske forundersøgelse skal desuden beskrive hvilke myndighedstilladelser, der er nødvendige for at gennemføre projektet, og den skal indeholde en vurdering af muligheden for at opnå disse myndighedstilladelser. Projektet skal anmeldes til VVM-screening, og visse projekter kan være VVM-pligtige og dermed kræve en miljøtilladelse.

Forundersøgelsen skal som udgangspunkt beskrive følgende forhold:

- 1) Nuværende forhold i projektområdet
- 2) Projektforslag
- 3) Konsekvenser
- 4) Effekter
- 5) Lodsejertilslutningen
- 6) Opsummerende redegørelse for at projektet lever op til prioriterings- og støtteberettigelseskriterierne

Commented [AHD(4): Foreslår at teksten suppleres med oplysning om den forventede tidsmæssige afgrænsning af forundersøgelsesprojektet, fx at forundersøgelsen som udgangspunkt kan gennemføres inden for [et] år.

Commented [AHD(5): Projektet overgår vel kun til fase 2, hvis det lever op til kriterierne? Skal der ikke stå 'om'?

Commented [AHD(6): Oplys hvor lang opretholdelsesperioden er (antal år?)

Commented [CDA(7): Måske skulle man nøjes med at kalde den 'forundersøgelsen', den indeholder jo både TFU og EFU.

Forhold der skal undersøges i forundersøgelsen

1. Nuværende forhold i projektområdet beskriver

- Oplandsforhold (angivet i tabel med ha og kortbilag, husk kildehenvisning): Areal (ha) af vandløbsopland, direkte opland og det drænedede direkte opland til projektområdet
- Plangrundlag (fx relevante udpegninger, beskyttelseslinjer, beskyttet natur, kultur mv.).
- Jordbundsforhold
- Projektområdets topografi (eksempelvis ved højdemodel).
- Projektområdets hydrologi, herunder vandbalance (bl.a. nedbør, fordampning og nettonedbør).
- Projektområdets nuværende dræningsforhold (lodsejeroplysninger, drænarkiv, opmåling).
- Kort og GIS-filer med nuværende afvandingsforhold for relevante hændelser (ækvidistance 0,25 m med sø, sump, våd eng, fugtig eng, tør eng, tørt m.v.) i projektområdet fra 0 til 1,25 meter
- Arealanvendelse i projektområdet med angivelse i ha i tabel (omdriftsarealer med og uden højværdiafgrøder, permanente græsarealer og naturarealer).
- Tekniske anlæg i projektområdet.
- Projektets beliggenhed i forhold til nedstrøms søer.
- Projektets beliggenhed i forhold til slutrecipienten.

2. Projektforslag

- Projektforslag (inklusive projektafgrænsning, anlægsarbejder og afværgeforanstaltninger) vist på kort. Der skal ved projektafgrænsningen tages hensyn til ændrede afvandingsforhold (drændybde 1,25 m), matrikelgrænser og fornuftig opdeling af marker med henblik på den efterfølgende markdrift og ejerskabsforhold. Anlægselementer, der sikrer, at projektområdet bliver vådere (dvs. sikrer effekten), skal være inden for projektgrænsen.
- Oversigt over nødvendige myndighedstilladelser samt vurdering af mulighed for at få disse.
- Nødvendige anlægsarbejder til sikring af effekt og afværgeforanstaltninger til etablering af projektet.
- Budgetoverslag for anlægsarbejde og tidsplan.

3. Konsekvenser

- Kort og GIS-filer med fremtidige afvandingsforhold for relevante hændelser (ækvidistance 0,25 m med sø, sump, våd eng, fugtig eng, tør eng, tørt m.v.) med arealangivelser i ha i projektområdet fra 0 til 1,25 meter
- Samlet projektareal og fordelingen af projektareal på sødannelse, oversvømmelse, overrisling og tørre arealer på kort (ha), samt eventuelle tekniske anlæg.
- Arkæologiske interesser i projektområdet beskrives. Det lokale arkæologiske museum anmodes om en arkæologisk udtalelse og arkivalsk kontrol. Udtalelsen skal fremgå af forundersøgelsen.
- Konsekvensvurdering af projektets påvirkning af yngle- og rasteområder for beskyttede arter omfattet af naturbeskyttelseslovens bilag 3 og 5.
- Konsekvensvurdering af projektets påvirkning på vandløb, herunder også op- og nedstrøms, hvis projektet omfatter vandløb, der indgår i Basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027.
- DTU Aqua har udarbejdet en række anbefalinger for hvordan smolt dødeligheden kan minimeres i forbindelse med etablering af permanente søer ved etablering af vådområder. Anbefalingerne mv. kan læses på www.fiskepleje.dk. Nogle projektiltag såsom fx diger og indskudte søer kan have en negativ indvirkning på vandløbsforhold og den overordnede biodiversitet (herunder smolt dødeligheden), hvorfor der så vidt muligt skal tages højde for dette i projekteringen og hvor det er muligt, tilstræbes at genskabe naturlige og oprindelige forhold.

4. Effekter

- Generelt skal der være dokumentation for de data, der er anvendt ved kvælstof-, fosfor- og CO₂-beregningerne (kildehenvisninger).
- Projektets kvælstofreduktion beregnet ud fra metoden beskrevet på www.vandprojekter.dk
- Projektets betydning for fosforreduktion ud fra metode beskrevet på www.vandprojekter.dk.
- Projektets drivhusgasreduktion ud fra metode beskrevet på www.vandprojekter.dk.

5. Lodsejertilslutning

- Lodsejertilslutningen til projektet
- Budget for udbetaling af engangskompensation til involverede lodsejere

6. Opsummering

- Kort opsummerende redegørelse for, at projektet lever op til prioriterings- og støtteberettigelseskriterierne

8. Hvilke udgifter gives der tilskud til

Tilskud ydes for udtag af lavbundsjorder, med henblik på ekstensivering og hvor naturlig hydrologi søges genskabt i videst muligt omfang. Udgifter skal være nødvendige for at gennemføre projektet og være direkte relaterede til projekttaktiviteterne.

Commented [AHD(8)]: Korrekt?

Der er fastsat en tilskudsramme på 128.000,- kr./ha. for projektet. Udgifter forbundet med anlæg, projektering, konsulentbistand, løn til kommunens personale, samt øvrige dokumenterbare udgifter i direkte relation til projektet skal kunne afholdes inden for rammen. Tilskudsrammen dækker hele projektet, herunder fx forundersøgelse, anlæg og lodsejerkompensation - sidstnævnte behandles særskilt i afsnit 8.3. Det betyder at alle projektets omkostninger skal dækkes inden for tilskudsrammen for at projektet vurderes omkostningseffektivt.

I forbindelse med anmodning om anlæg, vurderer Miljøstyrelsen om projektet er omkostningseffektivt – dvs. at projektet holder sig inden for den fastsatte ramme på 128.000,- kr./ha og de samlede udgifter ligger under 8.533 kr./ton CO₂-ækvivalenter. Dog kan et projekt med en omkostningseffektivitet på op til to gange 8.533 kr. vurderes omkostningseffektivt, såfremt der er betydelig effekt i forhold til formålet med et klima-lavbundsprojekt.

Der kan gives tilskud til:

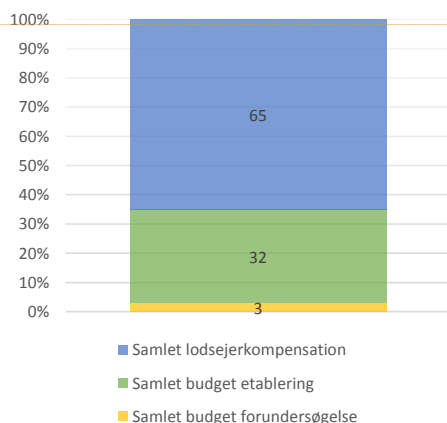
- 1) Lønudgifter til tilsagnshavers personale, der er beskæftiget med projektet, tillagt 15 % overhead
- 2) Undersøgelser
- 3) Information og møder
- 4) Konsulenter
- 5) Køb af varer og tjenesteydelser, herunder entreprenørydelser
- 6) Anlægsarbejde
- 7) Lodsejerkompensation
- 8) Tinglysning af servitut

Følgende udgifter dækkes ikke under ordningen:

- 1) Udgifter, hvortil der er modtaget EU-tilskud
- 2) Udgifter, hvortil der er modtaget tilskud fra anden offentlig myndighed
- 3) Udgifter til aktiviteter, som tilsagnshaver, en lodsejer eller en forpagter af arealer i projektområdet er forpligtet til at gennemføre i medfør af anden lovgivning
- 4) Udgifter til at varetage sædvanlige myndighedsopgaver
- 5) Udgifter, som tilsagnshaver har afholdt, inden ansøgning er indsendt

Der gives tilsagn om tilskud til de indledende undersøgelser af dels de natur- og miljømæssige forhold og dels de ejendomsmæssige forhold i projektet. Samtidig gives der tilsagn om tilskud til etablering af projektet, denne del af tilsagnet aktiveres dog kun, hvis projektet efter de indledende undersøgelser viser sig realiserbart. Fordelingsnøglen angiver den forventelige procentvise fordeling af udgifter til projektet.

**SAMLET PROJEKTØKONOMI -
VEJLEDENDE
FORDELINGSNØGLE**

Commented [DN9]: Hvordan stemmer dette med afsnit 8.4?

8.1 Lønkroner til personale

Hvis der søges om tilskud til løn til personale, skal personalet være direkte beskæftiget med projektet, og timeantallet og timeprisen skal fremgå af udbetalingsanmodningerne. Det skal ligeledes beskrives, hvilke opgaver de enkelte personer har udført. Timeantallet og timeprisen for den enkelte medarbejder på de enkelte opgaver skal kunne dokumenteres.

Timelønnen udregnes som årslønnen delt med det timeantal, der udgør et årsværk.

Hvis ansøger er en kommune gælder desuden følgende:

- Der er ikke et krav om en separat ansættelsesaftale for kommunens medarbejdere.
- Overhead beregnes som max. 15 % af de samlede tilskudsberettigede udgifter til løn til kommunen personale.
- Der gives ikke tilskud til kommunens omkostninger i forbindelse med ansøgning eller varetagelse af myndighedsopgaver i forbindelse med projektet.

8.2 Konsulentydelse

Ved efterspørgsel skal det kunne dokumenteres, at udbudsloven er overholdt ved indkøb af konsulentydelse.

8.3 Lodsejerkompensation

Engangskompensationen til lodsejere dækker det værditab, der opstår, når arealer ekstensiveres og vådlægges og ikke længere drives med f.eks. afgrøder, gødskning, jordbearbejdning og/eller sprøjtning. Ansøger har ansvaret for at udbetale kompensation til involverede lodsejere. Dokumentation for udbetaling sendes til Miljøstyrelsen ved anmodning om slutudbetaling.

Tilskuddet er beregnet ud fra, at der tinglyses en servitut om, at arealet permanent ekstensiveres og derfor ikke må jordbearbejdes, gødskes, tilføres jordforbedringsmidler eller sprøjtes. Hvis ansøger er kommune har denne ansvaret for tinglysning af aftalen.

Nuværende arealanvendelse	Engangskompensation [kr./ha]
Omdrift med højtærskafgrøder	86.000,-
Omdrift uden højtærskafgrøder	56.000,-
Permanent græs	31.000,-
Natur	4.500,-

Engangskompensation for naturarealer udbetales som de minimisstøtte.

Engangskompensationssatserne er fastsat på baggrund af beregninger udført af Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi ved Københavns Universitet (IFRO).

Tidligere drift på arealerne bestemmer tilskudssatserne

For at få en tydelig identifikation af arealer, hvortil der ydes tilskud, anvendes Landbrugsstyrelsens marktema. Den engangskompensation der ydes for ekstensivering af arealerne, afhænger af den tidligere drift på arealerne (se tabel ovenfor). For at fastlægge den tidligere drift, anvendes de indmeldte afgrødekoder i perioden 2014-2018. I bilag 1 findes en oversigt over højtærskafgrøder.

Referenceårene for ordningen er 2014-2018, hvilket betyder, at det er arealets driftsform og de indberettede afgrødekoder i perioden 2014-2018, der vil ligge til grund for den beregnede engangskompensation. I fald af sædeskifte, indplaceres arealet under den højeste opnåede kompensationssat for perioden.

Der gives ikke tilskud til jordfordeling og jordkøb.

Særligt om de minimis-støtte

Engangskompensationen for naturarealer bliver udbetalt som de minimis-støtte.

De minimis kan oversættes til bagatel, og er EU's regulering af statsstøtte inden for unionen for at forhindre konkurrenceforvridning. EU har sat en grænse på 20.000 EUR (svarende til ca. 149.200 kr., afhængig af valutakursen) over en periode på 3 regnskabsår, som medlemsstater må yde i lovlig national støtte til landets virksomheder uden, at det påvirker samhandel og fordrer konkurrencen.

Commented [TSM(10)]: Mere generelt – der henvises til tidligere bemærkninger fra LBST vedr. lodsejerkompensation

Commented [MM(11)]: Det er korrekt, at man i LBST's materiale får oplysning om hvad der er anmeldt på et areal, men har MST tænkt over, at det anmeldte areal kan være underkendt i kontrollen?

Et tænkt eksempel kunne være, at en mark kun er anmeldt i ét af de 5 år, og i det ene år fx er anmeldt som et permanent græsareal, der bliver underkendt ved kontrol, da det fx er permanent vandlidende eller faktisk er et naturareal.

Har det en betydning for MST, at kompensationen i det scenarie reelt bør være 4.500 kr./ha i stedet for 31.000 kr./ha, som anmeldelsen indikerer?

Commented [MM(12)]: Her findes markoplysninger fra 2019, hvilket kan tale for at den 5-årige periode kan være 2015-2019.

Commented [MM(13)]: LBST tænker, at perioden 2015-2019 er mere egnet, som referenceperiode.

Commented [MM(14)]: Vær opmærksom på, at perioden 2014-2018 strækker sig ind over 2 reformperioder, hvor der undervejs er sket væsentlige ændringer af afgrødetabellen, hvilket primært skyldes implementeringen af det grønne krav om flere afgrødekategorier fra og med 2015 og dertil et krav om at vi skulle angive den konstaterede afgrøde ved kontrollen.

Afgrøder i 2014 er derfor et usikkert grundlag, da LBST dengang var noget mere lempelige med hvilke afgrøder, der var på arealerne i forhold til den direkte støtte (perioden fra og med 2015). I 2014 ændrede vi typisk ikke afgrøder, hvis der f.eks. blev konstateret en anden afgrøde under kontrollen, så længe afgrøderne var indenfor den samme afgrødetype (omdrift, permanente afgrøder, permanent græs). LBST tænker det derfor ville være at foretrække, hvis kompensationen ikke gik på afgrøder dyrket i 2014, men derimod først fra 2015, med mindre MST har rigtig gode grunde til at inkludere året 2014.

Commented [CDA(15R14)]: Enig med Mette. Fra 2015 var der en validering der tvang ansøger til at anmelde permanent græs hvis det havde ligget i græs i mere end 5 år. Før 2015 var der frit spil.

Commented [AN(16)]: Det betyder reelt, at der ydes erstatning for maks. 2-3 ha pr. virksomhed for omdriftsjord

Hvis en virksomhed/person har modtaget for meget i støtte, skal den for meget udbetalte støtte inkl. renter tilbagebetales, jf. Rådets forordning (EU) 2015/1589, art. 16.

Ved anmodning om udbetaling skal det angives, hvor meget lodsejere som ønsker engangskompensation for naturarealer, har modtaget i de minimis støtte. Det angives via selvbetjeningen, som der er adgang til gennem tilsagnsbrevet, der sendes til ansøgers e-boks efter tilsagnsgivning. I selvbetjeningen skal det oplyses, hvor meget de berørte lodsejere har fået i de minimis støtte inden for de seneste tre regnskabsår, fra hvilken ordning og hvornår. Der findes ikke et nationalt overblik over de minimis-støtteordninger. Berørte lodsejere kan finde ud af, om de tidligere har modtaget de minimis-støtte fra andre myndigheder ved at kigge på deres tilsagns- eller udbetalingsbreve. Det fremgår af tilsagnsbrevet eller udbetalingsbrevet fra den pågældende myndighed, om der er tale om de minimis-støtte. Hvis det ikke står i tilsagns- eller udbetalingsbrevet, at der er tale om de minimis-støtte, kan de gå ud fra, at der ikke er opnået anden de minimisstøtte.

8.4 Andre aftaler og medfinansiering på arealet

Der ydes ikke tilskud til aktiviteter, der er pligt til at foretage i henhold til anden lovgivning eller tinglyste servitutter.

Som lodsejere kan du få tilskud under denne ordning, og samtidig modtage tilskud fra andre tilskudsordninger, der understøtter formålet om ekstensivering af arealerne – eksempelvis græsning. De forenelige miljøtilsagn er Pleje af græs- og naturarealer tilsagnstype: 56 og 57, 66 og 67.

Tilskudsordningen for Klima-Lavbund forhindrer ikke, at der fortsat kan søges om grundbetaling, så længe aktivitetskravet herfor overholdes. Se mere i ["Veiledning om grundbetaling"](#). Hvis det, som konsekvens af projektrealiseringen betingelserne i tinglysning om ekstensivering, ikke længere er muligt at overholde aktivitetskravet, kan der søges grundbetaling under undtagelsesbestemmelsen (Artikel 32). Denne mulighed gælder dog kun, hvis der er tale om, at projektet er direktivimplementerende. Projekter, der udelukkende har CO2-effekt, kan ikke omfattes af undtagelsesbestemmelsen i den gældende landbrugsreform. Vurdering af hvorvidt et projekt kan vurderes direktivimplementerende, beror på en faglig vurdering, der foretages af Miljøstyrelsen.

Hvis der søges under undtagelsesbestemmelsen¹, gælder en række visse kriterier, se ["Veiledning om grundbetaling"](#) under afsnit "Generelle betingelser for arealer under undtagelsen i artikel 32". Såfremt at der er tale om, at projektet er direktivimplementerende, kan grundbetalingen opretholdes selvom landbrugsaktivitetskravet på grund af vandpåvirkning ikke kan opretholdes. Vurdering af hvorvidt et projekt kan vurderes direktivimplementerende, beror på en faglig vurdering, der foretages af Miljøstyrelsen. Det er desudenfor eksempel en forudsætning for at komme under undtagelsesbestemmelsen, at arealet dannede grundlag for en støtteudbetaling under Enkeltbetalingsordningen i 2008.

Denne ordning er også forenelig med Ø-støtte.

Projekter kan modtage medfinansiering af anden aktør i fald, der søges synergi til områder, der ikke er tilskudsberettiget under klima-lavbundsordningen.

9. Betingelser for tilsagn

Der er to kriterier et klima-lavbundprojekt skal opfylde, for at kunne opnå tilsagn. For det første skal undersøgelsesområdet have minimum 60 % overlap med kulstofrige jorde med mindst 6 % organisk kulstof. Dernæst skal undersøgelsesområdet have et areal på minimum 15 ha. Begge kriterier indgår desuden i pointgivning og prioritering af projekterne, således at store projekter med høj andel kulstofrig jord opnår flest point og dermed højere prioritering.

Ud over de to påkrævede kriterier, anvendes klima-lavbundsprojekternes øvrige interesser til pointgivning og prioritering af projekterne.

I nedenstående tabeller ses en oversigt over de påkrævede kriterier, samt hvilke af de øvrige interesser klima-lavbundsprojekter understøtter, der anvendes til pointgivning og prioritering.

Commented [DN17]: Nu er det jo strengt taget kun virksomheder, der er problematisk i statsstøttesammenhæng. Man skal nok være opmærksom på, at virksomheder i statsstøttesammenhæng er enheder, der udøver en økonomisk aktivitet, uanset deres retlige form og finansieringsmåde. Foreninger, sportsklubber og ngo'er kan efter omstændighederne godt have en sådan økonomisk aktivitet. Landbrug er formentlig altid virksomheder i statsstøtteretlig forstand – der skal næsten ingen ting til. F.eks. kan en bod hvorfra der sælges kartofler eller honning godt betyde, at selv hobbylandbrug kan være virksomheder.

Commented [DN18]: Det er ikke helt rigtigt beskrevet. Bestemmelsen i procedureforordningens artikel 16 angår støtte, der erklæret ulovlig af Kommissionen. I kan dog slet ikke udbetale støtte til en virksomhed, hvis støttestøtten derved overskrides, jf. artikel 3, stk. 7, i kommissionens forordning (EU) 1408/2013. Som reglen i procedureforordningens artikel 16 er formuleret, så tvivler jeg på, at reglen i procedureforordningen kan anvendes direkte på støtte, som I har udbetalt i strid med de minimis-forordningen. Om den kan anvendes analogt er nok heller ikke helt klart. At I nok bør kræve støtte tilbage og med renter, hersker der nok næppe tvivl om, men det bør formentlig være afspejlet i selve bekendtgørelsen. I kan nok heller ikke nøjes med at kræve "differenten" tilbage. Det er al den de minimis-støtte, I har udbetalt til den pågældende under ordningen, hvorved grænsen overskrides, som skal kræves tilbagebetales.

Commented [DN19]: Pas lige på, hvad I siger her. I skal lige huske, at der faktisk er ret stramme regler for kumulering af støtte, jf. retningslinjernes del I, kapitel 3, afsnit 3.5, punkt 99-107 og art. 8, jf. artikel 7 i forordning 1408/2013 (de minimis).

Commented [MM(20): Hvordan skal en landbruger forholde sig, hvis der er Økologisk Arealtilskud på et senere projektareal? Er det uproblematisk eller?

Commented [MM(21): T.O.: Alle tilsagn af type 56 og 57 udløb pr. 31.08.2019, hvorfor de bør slettes her.

Commented [MM(22): Bør henvise til [2020 veiledningen](#), da det er støttebetingelserne i 2020 man skal overholde i 2020.

Commented [MM(23): Det er ikke tinglysningen i sig selv, der er 'Artikel 32', men følgevirkningerne af projektrealiseringen af direktivimplementerende projekter. Altså at et areal ikke længere er i overensstemmelse med...

Commented [MM(24): Men den laver I vel samtidig med, at I vurderer projektsøgningerne?

Commented [MM(25): 1307/2013 - ikke 1308

Commented [MM(26): Som ovenfor.

Commented [MM(27): Men den laver I vel samtidig med, at I vurderer projektsøgningerne?

Commented [MM(28): Støtteudbetalinger under fx landdistriktsprogrammet er ikke adgangsgivende til undtagelsesbestemmelsen, hvorfor denne præcisering.

Commented [MM(29): Dette kommer lidt mærkeligt. Alle GB-arealer er forenelige med Ø-støtte, hvis ellers arealet er beliggende på en ikke-brøfast ø.

Commented [TSM(30): Set i lyset af at der er tale om en klima ordning kunne dette formål/prioriteringskriterie med fordel skrives tydeligere frem gennem mere tekst.

Commented [AHD(31): Korrekt?

¹ Jf. artikel 32, stk. 2, litra b) i Rådets Forordning (EU) nr. 1308/2013 af 17. december 2013

Påkrævede kriterier	
Drivhusgasreduktion	Minimum 60 % overlap med kulstofrige jorder (> 6 %)
Areal	Undersøgelsesområdet har et samlet areal på minimum 15 ha

Nationale interesser, der anvendes til prioritering af ansøgninger*	
Projektparathed	Projektet er allerede helt eller delvist forundersøgt i anden lignende udtagningsordning
Multifunktionel jordfordeling	Projektet indgår har fået betinget eller endeligt samtykke eller søgt/søger samtykke til i Multifunktionelt jordfordelingsprojekt (MUFJO) med tilsagn eller betinget tilsagn
Klimatilpasning	Projektet reducerer risikoen for oversvømmelse af bebyggelser, kritisk infrastruktur, landbrugsjord eller natur
Rent vandmiljø: Vandrammedirektiv (næringsstoffer)	N-effekt: Projektet indeholder tiltag som med overvejende sandsynlighed medfører en reduktion af N-udledningen i et kystvandområde med indsatsbehov under VP2/VP3 P-effekt: Projektet indeholder tiltag som med overvejende sandsynlighed medfører en reduktion i P-udledningen i oplandet til en målsat sø med indsatsbehov under VP2/VP3
Rent vandmiljø: Vandrammedirektiv (vandløb)	Projektet indeholder vandløb med manglende målopfyldelse jf. Basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027
Natur og biodiversitet: Biodiversitet	Projektet sammenbinder eller etablerer buffer om §3 natur eller Projektet er beliggende inden for Grønt Danmarkskort eller Projektet sammenbinder eller etablerer buffer om levesteder for bilag 4 arter/røddelarter
Natur og biodiversitet: Fuglebeskyttelsesdirektiv, Habitatdirektiv	Projektet sammenbinder eller etablerer buffer om habitatnatur eller levesteder eller Projektet er beliggende inden for Natura 2000-områder
Drikkevandsinteresser	Projektet understøtter en eller flere drikkevandsinteresser i projektområdet
Friluftsliv	Projektet øger den offentlige adgang til hele eller dele af projektområdet
Økologisk landbrug	Projektet understøtter økologisk landbrug

Commented [SLE(32)]: Er tanken her, at man vil tage de projekter, som muligvis ikke har kunnet realiseres i andre projekter? Ellers kan det måske opfordre til at hoppe fra et nuværende projekt, og endda få gode point i denne ordning?

Commented [CDA(33)]: Skal man skrive noget om forenelighed med LDP vådområder? Således at man ikke forundersøger for LDP penge og laver etableringen i den nationale ordning. Vi skal have retningslinjer for hvornår det kan lade sig gøre.

Commented [SLE(34)]: Som det står her, så skal projekter have søgt MUFJO inden der søges om Klima-lavbund. Kan man ikke søge Klima-lavbund og skrive at man også vil søge MUFJO og så tæller det stadig?

Ift. MUFJO vil projektet stå stærkere, hvis man har opnået tilsagn om støtte fra Klima-lavbundsordningen inden der søges MUFJO, da finansieringen dermed er på plads. Mange af de undersøgelser ansøger skal lave til Klima-lavbund vil også kunne bruges til ansøgningen i MUFJO. Derfor vil det for mig at se, give bedst mening for ansøger at søge klima-lavbund først og derpå MUFJO.

Commented [MM(35)]: Hvordan tænkes det at fungere?

10. Afgørelse om tilsagn eller afslag, herunder prioritering

Behandling af ansøgninger

Miljøstyrelsen kontrollerer, om alle nødvendige oplysninger indgår i ansøgningen, og om arealet overholder støtteberettigelseskriterierne.

Hvis der er behov for supplerende oplysninger til ansøgningen, vil Miljøstyrelsen kontakte ansøger via e-boks. Hvis en ansøgning er særlig mangelfuld, kan den ikke behandles, og ansøger vil modtage et afslag uden videre behandling.

Miljøstyrelsen prioriterer de indkomne ansøgninger således, at de ansøgninger, der opnår flest point, får højeste prioritet og tildes tilsagn først; se afsnit om prioritering nedenfor. På baggrund af sagsbehandling af ansøgningerne, giver Miljøstyrelsen tilsagn eller afslag til en ansøgning. Afgørelsen sendes via e-boks.

Tilsagn

Hvis projektet får tilsagn, sender Miljøstyrelsen et tilsagnsbrev, hvoraf det fremgår, hvad der er gældende for tilsagnet.

Afslag

Der kan gives afslag til ansøgningen, hvis Miljøstyrelsen vurderer, at:

- ansøgningen ikke er tilstrækkeligt oplyst

- ansøgningsarealet ikke lever op til projektkriterierne
- ansøgningen ikke opnår prioritering i henhold til den økonomiske ramme
- ansøgningen ikke indsendes rettidigt
- udgifterne oplyst i ansøgningen ikke er tilskudsberettiget

Gives der afslag på ansøgningen, sender Miljøstyrelsen et afslagsbrev med en begrundelse og henvisning til lovgrundlaget, der gælder for afslaget.

Prioritering af ansøgninger

Hvis der i en ansøgningsrunde bliver indsendt ansøgninger for mere end den tilgængelige pulje, vil ansøgningerne blive prioriteret. Ansøgninger, der opfylder betingelserne, prioriteres efter nedenstående prioritering:

Projektparathed	
Point	Kriterie
200	Der er foretaget forundersøgelse af projektarealet og/eller der er væsentlig positiv lodsejeropbakning
0	Nej

Projekter hvor der tidligere er foretaget en tilsvarende forundersøgelse af projektarealet eller hvortil der er væsentlig positiv lodsejeropbakning, vil blive prioriteret højest.

MUFJO	
Point	Kriterie
100	Projektet søger/har søgt eller opnået betinget eller endelig samtykke til indgår i Multifunktionelt jordfordeling, projekt med tilsagn eller betinget tilsagn
0	Nej

Klima-lavbundsprojekter, som indgår har opnået eller søger/har søgt samtykke til et multifunktionelt jordfordeling, projekt med tilsagn eller betinget tilsagn, får næsthøjest pointscore og er dermed højt prioriteret i Klima-Lavbundsordningen.

Drivhusgasreduktion (Overlap med kulstofrige jorde)	
Point	Kriterie
60	> 75 %
40	66 - 75 %
20	60 - 65 %
Hvis < 60 % lever projektet ikke op til støtteberettigelseskriteriet	

Såfremt projektarealet har et overlap, der er mindre en 60 % med Tekstur2014-kortet, skal det i ansøgningen sandsynliggøres, at projektet lever op til kriteriet om minimum 60% overlap med kulstofrig jord.

Areal (ha)	
Point	Kriterie
30	> 100 ha
20	51 - 100 ha
10	15 - 50 ha
Hvis < 15 ha lever projektet ikke op til projektkriteriet	

Øvrige interesser	
Point	Kriterie
3	Høj grad af synergi

Commented [SLE(36)]: Er dette ikke en betingelse/krav for at søge? Vil alle projekter ikke score point her ellers bliver de vel afvist under alle omstændigheder?

Commented [SLE(37)]: Er det ikke nok, hvis ansøger tilkendegiver at ville søge MUFJO eller har søgt, men ikke fået en afgørelse endnu?

Commented [SLE(38)]: I MUFJO giver vi ikke tilsagn, men giver samtykke

Commented [SLE(39)]: Det vil være godt, hvis vejledningen et sted kan beskrive sammenhængen mellem udbetaling af tilskud og jordfordeling ved MUFJO. Er der noget ansøger skal være opmærksom på?

Commented [SLE(40)]: Hvordan måles der på synergi? Vil man ikke reelt set se på effekten af projektet på de øvrige interesser og give point på den baggrund?

2	Middel grad af synergi
1	Lav grad af synergi
0	Ingen synergi

Øvrige interesser dækker over synergi rettet mod vandrammedirektivet, fugle- og habitatdirektivet, biodiversitet, beskyttede naturtyper, rent drikkevand, friluftsliv og klimatilpasning – interesserne uddybes i afsnit 10.2 – afsnit 10.8.

Prioriteringskriterierne er samlet i tabellen nedenfor. I tilfælde af, at der er ansøgninger med samme antal point, prioriteres efter størrelsen på det tilskudsberettigede areal således, at et større tilskudsberettiget areal prioriteres højere end et mindre tilskudsberettiget areal.

Pointsætning					
	Type	Pointmuligheder – fra min. til max.			
Drivhusgasreduktion	Projektkriterie*	-	20	40	60
Areal	Projektkriterie*	-	10	20	30
Projektparathed	Prioriteringskriterie	0	0	0	200
Multifunktionel jordfordeling	Prioriteringskriterie	0	0	0	100
Vandløb	Prioriteringskriterie	0	1	2	3
Næringsstoffer	Prioriteringskriterie	0	1	2	3
Fugle- og habitatdirektiv	Prioriteringskriterie	0	1	2	3
Klimatilpasning	Prioriteringskriterie	0	1	2	3
Økologisk landbrug	Prioriteringskriterie	0	1	2	3
Biodiversitet	Prioriteringskriterie	0	1	2	3
Friluftsliv	Prioriteringskriterie	0	1	2	3
Drikkevandsinteresser	Prioriteringskriterie	0	1	2	3

I afsnit 10.2-10.8 findes en uddybende redegørelse for de enkelte prioriteringskriterier, samt en angivelse af, hvordan du redegør for, at projektet lever op til kriterierne. For hvert af kriterierne er angivet en tabel med **resultatmatrix**, som kan anvendes til indplacering af projektet i den korrekte prioriteringskategori.

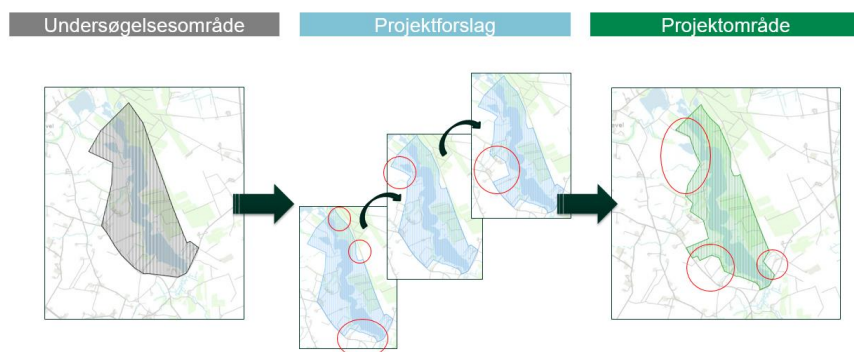
Commented [AHD(41): God ide

10.1 GIS-understøttelse

Indtegning af ansøgningsareal

Det digitale kort **kan** indtegnes via [MiljøGIS](#) – her kan du også finde vejledningen til MiljøGIS. Linket til MiljøGIS står også i ansøgningsmodulet. Det er vigtigt at indtegningen af projektet i MiljøGIS er opdateret ved overgang fra én fase til den næste, samt ved eventuelle ændringsansøgninger under fase 2.

Commented [SLE(42): Kan man gøre det på andre måder? Det er ikke noget ansøger skal?

Når projektet indtegnes eller projektarealet ændres dannes en ad hoc tabel, som sammenholder projektarealet med andre GIS-oplysninger. Når ansøger skal vurdere hvilke prioriteringskriterier projektet lever op til, kan projektets ad hoc tabel fra indtegningen i MiljøGIS anvendes. Tabellen indeholder en lang række af de informationer, der er behov for, for at kunne indplacere projektet i de korrekte prioriteringskategorier. Tabellen kan aflæses i MiljøGIS eller downloades som excel-fil.

Oplysningerne i ad hoc tabellen opdateres, når der gemmes ændringer på indtegningen. Opdateringen sker ved ændring af geometrisk grænse, opdatering af stamoplysninger for indtegningen samt ændring af fase for projektet.

Under hvert af de nedenstående uddybende afsnit med prioriteringskriterier, forefindes en tabel med en resultatmatrix. Denne tabel angiver hvilke kolonner i ad hoc tabellen, som er aktuel for det enkelte prioriteringskriterie, samt hvilken svarkombination, der kræves for hvert point.

Eksempel:

Projektet indeholder et vandløb med manglende målopfyldelse. Der er fastlagt indsats for vandløbet, men vandløbet er siden fritaget for gennemførelse. Det vurderes dog, at der fortsat vil være manglende målopfyldelse.

I projektets ad hoc tabel vil du kunne aflæse følgende:

"vmiljomaal"	"vmangmaal"	"vindsats"	"vundtinds"
Ja	Ja	Ja	-

Denne svarkombination passer både på pointkategori 3 og 2, men da vandløbet er fritaget for indsats, skal der i ansøgningsskemaet vedhæftes relevant dokumentation for at vandløbet er fritaget for indsats.

Enkelte prioriteringskriterier er ikke fuldt GIS-understøttet. Hvor et prioriteringskriterie ikke er GIS-understøttet, er det angivet i resultatmatricen med betegnelsen "IKKE GIS". For klimatilpasning gør dette sig gældende for alle pointkategorier, hvorfor der ikke er tilknyttet kolonner i ad hoc tabellen til klimatilpasning. Hvor et prioriteringskriterie ikke er GIS-understøttet, vil der være behov for supplerende dokumentation. Dette behov er beskrevet uddybende under hvert prioriteringskriterie.

10.2 Vandrammedirektivimplementerende (Vandløb)

For at et projekt kan få point ift. at være vandrammedirektivimplementerende for vandløb, skal ~~det vandløbet~~ generelt have manglende målopfyldelse jf. seneste tilstandsvurdering i Basisanalysen til vandområdeplan 2021-2027, hvilket fremgår af [MiljøGIS til BA til VP3](#)². Ansøger skal i sin ansøgning angive, hvilket af de fire prioriteringskriterier, projektet falder ind under. Understøttelsen af det angivne prioriteringskriterie skal ske ved fremsendelse af bilag beskrevet nedenfor, som sandsynliggør, at projektet opfylder kriteriet.

Indsatser fastlagt under indsatsbekendtgørelsen (3 point)

² <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3basis2019>

Vandløb er målsat med "god økologisk tilstand" eller "godt økologisk potentiale" i vandområdeplanerne. Til en bedømmelse af om vandområdet har opnået dets målsætning, henvises der til den seneste tilstandsvurdering som fremgår af [MiljøGIS til BA til VP3](#)². For at opnå denne målsætning, kan der være fastlagt konkrete fysiske indsatser for vandløb som beskrevet i Vejledning til bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter³. De konkrete indsatser fastlagt til hvert vandområde, fremgår af indsatsbekendtgørelsen⁴.

I det tilfælde at et målsat vandløb der ikke har opnået målsætningen og samtidig er omfattet af en indsats indgår i projektområdet, tildeles projektet 3 point. Der vil således, som det fremgår af resultatmatrix i Tabel 10.1, skulle svares "Ja" til om vandløbet er målsat, "Ja" til om der er manglende målopfyldelse og "Ja" til om vandløbet har en fastlagt indsats.

Fortsat manglende målopfyldelse (2 point)

Til nogle af de indsatser der er fastlagt i indsatsbekendtgørelsen har vandløbsmyndigheden ansøgt om at blive fritaget for at gennemføre indsatsen jf. §5 eller 6 i indsatsbekendtgørelsen. Disse fritagelser kan for eksempel være begrundet i, at det forslåede projektet ikke er vurderet omkostningseffektivt.

I det tilfælde at et målsat vandløb der er fritaget for gennemførelse af indsats og vurderes af vandløbsmyndigheden til ikke at kunne opnå målopfyldelse indgår i projektområdet, tildeles projektet 2 point. Der vil således, som det fremgår af resultatmatrix i Tabel 10.1, skulle svares "Ja" til om vandløbet er målsat, "Ja" til om der er manglende målopfyldelse, "Ja" til om vandløbet har en fastlagt indsats og fremsendes **dokumentation** for fritagelse jf. §5 eller 6 i indsatsbekendtgørelsen. Ansøger skal ligeledes **skriftligt redegøre for**, hvorfor det af vandløbsmyndigheden vurderes, at vandløbet fortsat ikke vil kunne opnå målopfyldelse.

Omfattet af undtagelser (1 point)

Der findes vandløb, der er omfattet af en forlænget frist for målopfyldelse. Disse vandløb er omfattet af en undtagelse og fremgår af miljømålsbekendtgørelsen⁵.

I det tilfælde at et målsat vandløb der ikke har opnået dets målsætning og er omfattet af en undtagelse indgår i projektområdet, tildeles projektet 1 point. Der vil således, som det fremgår af resultatmatrix i Tabel 10.1, skulle svares "Ja" til om vandløbet er målsat, "Ja" til om der er manglende målopfyldelse, og "Ja" til om vandløbet er omfattet af en undtagelse.

Ikke målsat (0 point)

Der tildeles 0 point i de tilfælde at de(t) vandløb der indgår i projektområdet ikke er omfattet af vandområdeplanernes afgrænsning jf. Basisanalyse for vandområdeplaner 2021-2027. Der vil således, som det fremgår af resultatmatrix i Tabel 10.1, skulle svares "Nej" til om vandløbet er målsat.

Vandrammedirektivimplementerende (Vandløb)	
Point	Kriterie
3	Vandløb målsat og med manglende målopfyldelse jf. Basisanalysen for vandområdeplan 2021-2027 ² og med indsatser fastlagt jf. indsatsbekendtgørelsen ⁵
2	Vandløb målsat og med manglende målopfyldelse jf. Basisanalysen for vandområdeplan 2021-2027 ² og med indsatser fastlagt jf. indsatsbekendtgørelsen ⁵ , hvor indsatsen er fritaget for gennemførelse jf. indsatsbekendtgørelsens §5 og 6, men hvor det af vandløbsmyndigheden vurderes, at der fortsat vil være manglende målopfyldelse
1	Vandløb målsat og med manglende målopfyldelse jf. Basisanalysen for vandområdeplan 2021-2027 ² , herunder vandløb omfattet af undtagelser jf. miljømålsbekendtgørelsen ⁶
0	Ikke målsat vandløb jf. afgrænsningen i Basisanalysen for vandområdeplan 2021-2027 ²

³ Miljøstyrelsen, juli 2017. Vejledning til bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter

⁴ BEK nr. 449 af 11/04/2019 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter

⁵ BEK nr. 448 af 11/04/2019 om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster

Tabel 10.1 Resultatmatrix til vurdering af prioriteringskategori

Spørgsmål og tilhørende kolonnenavne i ad hoc tabel					
	Er vandløbet omfattet af vandområdeplanerne jf. basisanalysen for vandområdeplan 2021-2027?	Har vandløbet manglende målopfyldelse jf. Basisanalysen for vandområdeplan 2021-2027?	Er der fastlagt en indsats for vandløbet jf. indsatsbekendtgørelsen?	Er indsatsen fritaget for gennemførelse jf. indsatsbekendtgørelsen §§ 5 eller 6 og vurderes det af vandløbsmyndigheden, at der fortsat vil være manglende målopfyldelse i vandløbet?	Er vandløbet omfattet af undtagelser?
Point	"vmiljomaal"	"vmangmaal"	"vindsats"	IKKE GIS*	"vundtinds"
3	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
2	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
1	Ja	Ja	-	-	Ja
0	Nej	-	-	-	-

*I ansøgningsskemaet vedhæftes dokumentation for, at indsatsen er helt eller delvist fritaget som beskrevet ovenfor.

10.3 Vandrammedirektivimplementerende (Næringsstoffer)

For at et projekt understøtter implementering af vandrammedirektivet i forhold til reduktion af næringsstoffer skal projektet indeholde tiltag der bidrager til reduktion af kvælstof (N) og/eller fosfor (P) til vandmiljøet. Dertil kommer, at der skal være et indsatsbehov i forhold til N og/eller P i gældende vandområdeplaner 2015-2021 (VP2) eller de kommende vandområdeplaner 2021-2027 (VP3). Hvorvidt der er et N-indsatsbehov til kystvandoplande ses af vandområdeplanernes bilag 1, mens P-indsatsbehov til søer fremgår af bilag 2⁶, begge oplysninger vil desuden fremgå af projektets ad hoc tabel. Bemærk, at N-effekten fra et klima-lavbund projekt ikke har betydning for prioritering af den kollektive indsats i VP2.

Der er et indsatsbehov jf. VP2/VP3 – N- og P-effekt (3 point)

⁶ Bemærk at kystvandoplande uden indsatsbehov er angivet med en negativ værdi i bilag 1, mens søer uden indsatsbehov er angivet med en streg.

Commented [MM(43)]: Hvor mange points skal der til for at klimaprojektet i sin helhed også betragtes som medvirkende til gennemførelse af VRD? Er der alle, der får mere end 0 points?

Hvis der er nogle tommelfingerregler, som LBST kan tage udgangspunkt i i forhold til hvilke projekter, der kan omfattes af undtagelsesbestemmelsen.

Commented [AHD(44)]: Er det ikke 2022-2027?

Commented [AHD(45)]: Skal projektets N-reducerende effekt tælle med til indfrielse af VP2 og VP3 mål? Går ud fra at indsatsmålene for de kollektive N-virkemidler ikke påvirkes af klima-lavbundsordningen, dvs. at fx LDP-lavbundsprojekter fortsat skal levere 150 ton N-reduktion i VP2.
Er det alene den positive effekt der pointsættes?
Hvis effekten skal kvantificeres, hvor skal effekten så bogføres i forhold til VP2?

For at opfylde kriteriet om indsatsbehov jf. VP2/VP3, skal projektet indeholde tiltag som bidrager væsentligt til implementering af vandrammedirektivet ved både at indeholde en væsentlig N- og P-effekt – herunder ved:

- at reducere N-udvaskningen til kystvandoplande, **og**
- at reducere P-udledningen fra arealer med høj risiko for fosfortab opstrøms søer med indsatsbehov

Projektet skal mindst indeholde et af følgende tiltag: aktiv udtagning med vådgøring (både omdrift og græsarealer), **passiv** udtagning af omdriftsarealer, og andre dokumenterede tiltag, der reducerer næringsstoffilførslen til recipienten væsentligt. Ved dokumenterede effekt forstås virkemidler der fremgår af forskningsinstitutionernes virkemiddelkataloger eller anden videnskabelig dokumentation, og hvor effekten er dokumenteret.

Commented [AHD(46)]: Bør defineres hvad der forstås ved 'passiv udtagning'

Der er et indsatsbehov jf. VP2/VP3 – N- eller P-effekt (2 point)

For at opfylde kriteriet om indsatsbehov jf. VP2/VP3, skal projektet indeholde tiltag som bidrager væsentligt til implementering af vandrammedirektivet ved at indeholde en væsentlig N- **eller** P-effekt – herunder: aktiv udtagning af omdrifts- eller græsarealer med vådgøring, passiv udtagning af omdriftsarealer, og andre tiltag med dokumenteret effekt der reducerer næringsstoffbelastningen væsentligt. Ved dokumenterede effekt forstås virkemidler der fremgår af forskningsinstitutionernes virkemiddelkataloger eller anden videnskabelig dokumentation, og hvor effekten er dokumenteret.

Der er et indsatsbehov jf. VP2/VP3 – mindre N-effekt (1 point)

For at opfylde kriteriet om indsatsbehov jf. VP2/VP3, skal projektet indeholde tiltag som bidrager til implementering af vandrammedirektivet ved i mindre omfang end de foregående afsnit at bidrage til at reducere N-udvaskningen. Det kan f.eks. være passiv udtagning af græsarealer eller andre tiltag, som ikke er omfattet kriterierne for at opnå 3 eller 2 point.

Hvor der ikke er et N- eller P- indsatsbehov i forhold til kys|vande eller søer i vandområdeplanerne kan der ikke opnås point.

Vandrammedirektivimplementerende (Næringsstoffer)	
Point	Kriterie
3	Der er et indsatsbehov jf. VP2/VP3 Projektet indeholder tiltag som bidrager væsentligt til implementering af vandrammedirektivet, ved: - at reducere N-udvaskningen til kystvandoplande, og - at reducere P-udledningen fra arealer med høj risiko for fosfortab opstrøms søer med indsatsbehov Projektet skal mindst indeholde et af følgende tiltag: aktiv udtagning med vådgøring (både omdrift og græsarealer), passiv udtagning af omdriftsarealer, og andre dokumenterede tiltag, der reducerer næringsstoffilførslen til recipienten væsentligt.
2	Der er et indsatsbehov jf. VP2/VP3 Projektet indeholder tiltag som bidrager til implementering af vandrammedirektivet ved: - at reducere N-udvaskningen til kystvandoplande, eller - at reducere P-udledningen fra arealer med høj risiko for fosfortab opstrøms søer med indsatsbehov Projektet skal mindst indeholde et af følgende tiltag: aktiv udtagning med vådgøring (både omdrift og græsarealer), passiv udtagning af omdriftsarealer, og andre tiltag, der reducerer næringsstoffilførsel til recipienten væsentligt
1	Der er et indsatsbehov jf. VP2/VP3 Projektet indeholder tiltag som i mindre omfang bidrager til at reducere N-udvaskningen (Ovenstående tiltag indgår ikke, men det kan f.eks. være passiv ekstensivering af græsarealer uden vådgøring)
0	Der er ikke et indsatsbehov jf. VP2/VP3

Tabel 10.2 Resultatmatrix til vurdering af prioriteringskategori

Spørgsmål og tilhørende kolonnenavn i ad hoc tabel			
	Ligger projektet i et kystvandopland med N indsats?	Ligger projektet opstrøms en sø med indsatsbehov?	Hvilke tiltag indgår i projektet?
Point	"n_effekt"	"p_effekt"	IKKE GIS*

3	Ja	Ja	Liste med tiltag
2	Ja i n_effekt eller p_effekt		Liste med tiltag
1	Ja	Nej	Liste med tiltag
0	Nej	Nej	-

*I ansøgningsskemaet angives kort redegørelse for tiltag i projektområdet, som dokumenterer, at projektet lever op til det valgte kriterie (max 500 tegn)

10.4 Fuglebeskyttelses- og habitatdirektivimplementerende

For at et projekt er fuglebeskyttelses- og/eller habitatdirektivimplementerende, og kan opnå point under denne kategori, skal mindst 50 % af projektområdet ligge inden for et Natura 2000-område. Ansøger skal i sin ansøgning angive, hvilken af de fire prioriteringskriterier, projektet falder ind under. Understøttelsen af det angivne prioriteringskriterie skal ske ved fremsendelse af bilag i form af biologisk dokumentation, rapporter, notater eller lignende, som sandsynliggør, at projektet opfylder kriteriet.

Sammenbinder eller etablerer buffer (3 point)

For at opfylde kriteriet, skal projektet sammenbinde eller etablere buffer om habitatnatur eller levesteder for arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

Lavbundsnaturlager (2 point)

For at opfylde kriteriet, skal projektet være beliggende inden for et habitatområde med lavbundsnaturlager på udpegningsgrundlaget (se hvilke habitatområder, der er tale om i bilag 2).

50 % inden for Natura 2000 (1 point)

For at opfylde kriteriet, skal projektet være beliggende med mindst 50% inden for et Natura 2000-område, og ingen af de andre kriterier opfyldt.

Fuglebeskyttelses- og habitatdirektivimplementerende	
Point	Kriterie
3	Mindst 50 % af projektarealet ligger inden for et Natura 2000-område og projektet sammenbinder eller etablerer buffer om habitatnatur eller levesteder for arter eller fugle på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området
2	Mindst 50 % af projektarealet er beliggende inden for et habitatområde med lavbundsnaturlager på udpegningsgrundlaget
1	Mindst 50 % af projektarealet er beliggende inden for et Natura 2000-område
0	Projektet ligger ikke inden for et Natura 2000-område

Tabel 10.3 Resultatmatrix til vurdering af prioriteringskategori

Spørgsmål og tilhørende kolonnenavn i ad hoc tabel				
	Sammenbinder eller etablerer projektet buffer om habitatnatur?	Sammenbinder eller etablerer projektet buffer om levesteder i Natura 2000-områder?	Hvor stor en del af projektarealet er inden for habitatområder med lavbundsnatur på udpegningsgrundlaget?	Hvor stor en del af projektarealet er inden for et Natura 2000-område?
Point	"habitatnatur"	IKKE GIS*	"hablavbund_pct"	"n2000_pct"
3	Ja i "habitatnatur" eller til at projektet sammenbinder eller etablerer buffer om levesteder i Natura 2000-områder		-	> 50
2	Nej	Nej	> 50	-
1	Nej	Nej	-	> 50
0	-	-	-	0

*I ansøgningsskemaet vedhæftes redegørelse for levesteder i projektområdet, som dokumenterer, at projektet lever op til det valgte kriterie.

Commented [MM(47)]: Lidt i forlængelse af spørgsmålet i afsnit 10.3

Hvor meget skal der til for at klimaprojektet også betragtes som medvirkende til gennemførelse af N2000-direktiverne? Og vil det udelukkende være den del af projektarealet, der 'overlapper' med en udpegningsgrundlag, der er N2000. Eller 'udvides' N2000 understøttelsen til hele projektarealet? Svaret har betydning for administrationen af arealer anmeldt 'Under artikel 32'.

Indgår hele projektarealet -eller kun den direkte direktivimplementerende del af arealet, når MST indberetter de direktivimplementerende indsatser til EU-Kommissionen?

10.5 Klimatilpasning

For at et projekt understøtter klimatilpasning, skal det reducere risikoen for oversvømmelse af bebyggelser, kritisk infrastruktur, landbrugsjord eller natur. Ansøger skal i sin ansøgning angive, hvilken af de fire prioriteringskriterier, projektet falder ind under. Understøttelsen af det angivne prioriteringskriterie skal ske ved fremsendelse af bilag som fx modelberegnete oversvømmelseskort, GIS-analyser, herunder strømnings- og lavningskort samt luft/dronefotos eller lignende, som sandsynliggør, at projektet opfylder kriteriet. Der kan findes værktøjer og data til screeningsanalyser på www.klimatilpasning.dk.

Væsentlig beskyttelse af helårsbebyggelser (3 point)

For at opfylde kriteriet om væsentlig beskyttelse af helårsbebyggelser, skal der minimum være 10 bygninger til beboelse, vej og vandaflledningssystemer og/eller anden kritisk infrastruktur der beskyttes mod oversvømmelse, hvor der tages hensyn til de forventede klimaændringer.

Væsentlig beskyttelse af minimum 5 bygninger (2 point)

For at opfylde kriteriet om væsentlig beskyttelse skal der minimum være 5 bygninger til beboelse (helår eller sommerhus) og/eller erhverv der beskyttes mod oversvømmelse, hvor der tages hensyn til de forventede klimaændringer.

Væsentlig beskyttelse af landbrugsjord og natur (1 point)

For at opfylde kriteriet om væsentlig beskyttelse skal der være landbrugsjord og natur der beskyttes mod oversvømmelse, hvor der tages hensyn til de forventede klimaændringer.

Klimatilpasning	
Point	Kriterie
3	Væsentlig beskyttelse af helårsbebyggelser med minimum 10 bygninger til beboelse, vej og vandaflledningssystemer og/eller kritisk infrastruktur
2	Væsentlig beskyttelse af minimum 5 bygninger til beboelse (helår eller sommerhus) og/eller erhverv
1	Væsentlig beskyttelse af landbrugsjord og natur mod oversvømmelse
0	Ingen væsentlig beskyttelse mod oversvømmelse

10.6 Biodiversitet

For at et projekt understøtter biodiversitet, skal det sammenbinde eller etablere buffer omkring § 3-natur eller om levesteder for bilag IV-arter/rødlistearter, have minimum 50 % af projektarealet beliggende inden for Grøn Danmarkskort (<https://planinfo.erhvervsstyrelsen.dk/plandatadk>) eller sikre øvrige forbedringer af naturværdier. Ansøger skal i sin ansøgning angive, hvilken af de fire prioriteringskriterier, projektet falder ind under. Understøttelsen af det angivne prioriteringskriterie skal ske ved fremsendelse af bilag, som sandsynliggør, at projektet opfylder kriteriet. Ift. sammenbinding af, eller etablering af buffer om, levesteder for Bilag IV-/rødlistede arter kan fx fremsendes udskrift af observation af arten fra Naturdata, Arter.dk, Biodiversitetskortet eller anden database.

Sammenbinder eller etablerer buffer om § 3-natur og/eller levesteder for bilag IV-arter/rødlistearter (3 point)

For at opfylde kriteriet om at sammenbinde eller etablere buffer om § 3 natur, og/eller levesteder for bilag IV-/rødlistearter, skal afstanden være under 100 m fra projektområdet til § 3-beskyttet natur eller et levested for en bilag IV-/rødliste-art.

Hvorvidt projektet sammenbinder eller etablerer buffer til et § 3-areal vil blive beregnet som afstanden mellem det angivne projektområde til nærmeste § 3-registrerede areal.

For så vidt angår om projektet sammenbinder eller etablerer buffer om levesteder for bilag IV-arter eller rødlistearter, er ansøger selv ansvarlig for at vedlægge dokumentation herpå. Der kan bl.a. søges informationer om forekomster af bilag IV- og rødliste-arter i Danmarks Naturdata eller Biodiversitetskortet.

Mindst 50 % af projektarealet er beliggende inden for Grøn Danmarkskort (2 point)

For at opfylde kriteriet skal minimum 50 % af projektarealet være beliggende inden for kommunens udpegninger for Grøn Danmarkskort. Grøn Danmarkskort udgøres af udpegningerne "naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser", "økologiske forbindelser", "potentielle naturområder" og "potentielle økologiske forbindelser". Udpegningerne for Grøn Danmarkskort findes på plandata.dk og i MijøGIS.

Projektet sikrer øvrige forbedringer af naturværdier (1 point)

Commented [MM(48): Lidt i forlængelse af spørgsmålet i afsnit 10.4

Hvor meget skal der til for at klimaprojektet, der understøtter biodiversitet, også betragtes som medvirkende til gennemførelse af N2000-direktiverne?

For at opfylde kriteriet skal ansøger begrunde hvordan projektet, på anden vis end vha. øvrige kriterier, sikrer eller forbedrer naturværdierne inden for projektområdet.

Biodiversitet	
Point	Kriterie
3	Projektet sammenbinder eller etablerer buffer om §3 natur og/eller Projektet sammenbinder eller etablerer buffer om levesteder for bilag IV-arter/rødlistearter
2	Mindst 50% af projektarealet er beliggende inden for Grønt Danmarkskort
1	Projektet sikrer øvrige forbedringer af naturværdier
0	Projektet understøtter ikke ovenstående

Tabel 10.4 Resultatmatrix til vurdering af prioriteringskategori

Biodiversitet	Kolonnenavn i ad hoc tabel		
kriterie	"besnat"	IKKE GIS*	"grøndk"
Projektet sammenbinder eller etablerer buffer om §3 natur og/eller Projektet sammenbinder eller etablerer buffer om levesteder for bilag IV-arter/rødlistearter	Ja i besnat eller til at projektet sammenbinder eller etablerer buffer om levesteder for bilag IV-arter/rødlistearter		-
Mindst 50 % af projektarealet er beliggende inden for Grønt Danmarkskort	Nej	Nej	> 50
Projektet sikrer øvrige forbedringer af naturværdier	-	-	-
Projektet understøtter ikke ovenstående	Nej	Nej	< 50

*I ansøgningsskemaet angives hvorvidt projektet sammenbinder eller etablerer buffer om levesteder for bilag IV-arter/rødlistearter. Hvis dette er tilfældet vedhæftet dokumentation for levestederne.

10.7 Drikkevandsinteresser

For at et projekt understøtter drikkevandsinteresser, skal det have overlap med et eller flere af følgende områder: nitratfølsomme indvindingsområder (NFI), sprøjtemiddelfølsomme indvindingsområder (SFI) og boringsnære beskyttelsesområder (BNBO). Ansøger skal i sin ansøgning angive, hvilken af de fire prioriteringskriterier, projektet falder ind under.

Alle udpegninger (3 point)

For at opfylde kriteriet, skal alle udpegninger (NFI, SFI og BNBO) findes inden for projektområdet.

To udpegninger (2 point)

For at opfylde kriteriet, skal to udpegninger (NFI, SFI eller BNBO) findes inden for projektområdet.

En udpegning (1 point)

For at opfylde kriteriet, skal én udpegninger (NFI, SFI eller BNBO) findes inden for projektområdet.

Drikkevandsinteresser	
Point	Kriterie
3	Alle udpegninger (NFI, SFI og BNBO) findes inden for projektet
2	To udpegninger af NFI, SFI og/eller BNBO findes inden for projektet

1	En udpegning af NFI, SFI eller BNBO findes inden for projektet
0	Ingen udpegning af NFI, SFI og BNBO

Tabel 10.5 Resultatmatrix til vurdering af prioriteringskategori

Drikkevandsinteresser	Kolonnenavn i ad hoc tabel		
kriterie	"bnbo"	"nfi"	"sfi"
Alle udpegninger (NFI, SFI og BNBO) findes inden for projektet	Ja	Ja	Ja
To udpegninger af NFI, SFI og/eller BNBO findes inden for projektet	Ja i to kolonner		
En udpegning af NFI, SFI eller BNBO findes inden for projektet	Ja i én kolonne		
Ingen udpegning af NFI, SFI og BNBO	Nej	Nej	Nej

10.8 Økologisk landbrug

For at et projekt understøtter eller fremmer økologisk landbrug, skal det være placeret helt eller delvist i et område, der dyrkes økologisk. Ansøger skal i sin ansøgning angive, hvilken af de fire prioriteringskriterier, projektet falder ind under. Understøttelsen af det angivne prioriteringskriterie skal ske ved fremsendelse af bilag, som sandsynliggør, at projektet opfylder kriteriet.

Økologisk landbrug (3 point)

For at opfylde kriteriet, skal hele eller dele af projektområdet være økologisk landbrugsdrift.

Bortforpagtet til økologisk landbrug (2 point)

For at opfylde kriteriet, skal hele eller dele af projektområdet være bortforpagtet til økologisk landbrugsdrift.

Omlægningstjek inden for de sidste to år (1 point)

For at opfylde kriteriet, skal hele eller dele af projektområdet have modtaget omlægningstjek inden for de sidste to år.

Økologisk landbrug	
Point	Kriterie
3	Hele eller dele af projektarealet er økologisk landbrug
2	Hele eller dele af projektarealet er bortforpagtet til økologisk landbrug
1	Hele eller dele af projektarealet har modtaget omlægningstjek inden for de senest to år
0	Projektet understøtter ikke økologisk landbrug

I kolonnen "oekoarealer" i ad hoc-tabellen i Miljøgis, vil resultatet 'Ja' betyde, at hele eller dele af projektarealet er økologisk landbrug, svarende til kriteriet, der giver 3 point. For øvrige kriterier vedlægges dokumentation i ansøgningsskemaet.

11. Anmodning om udbetaling af tilskud, samt tinglysning af aftalen

Der kan anmodes om udbetaling to gange i løbet af projektet: efter endt forundersøgelse og når Miljøstyrelsen har godkendt slutredegørelsen efter endt etablering (se nedenstående diagram). Forundersøgelsen skal være færdig senest 2 år efter, der er givet tilsagn til projektet, og etableringen skal være færdig senest 2 år efter endt forundersøgelse – dvs. der i alt er 4 år til at gennemføre forundersøgelse og etablering. Projektets slutdato vil fremgå af tilsagnet.

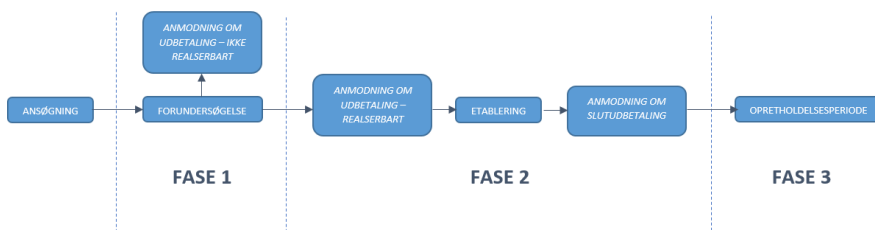
Anmodning om udbetaling og tinglysningen af aftalen kan ske via link i tilsagnsbrevet.

Commented [CDA(49): Det er lidt modsat rettet. MST prioriterer økologiske arealer højere. LBST giver bortfald på økologisk arealtilskud, når projektet er gennemført. Arealerne bliver efter etablering mere eller mindre drevet 'økologisk'. Dvs. hvis man lavet et projekt på et konventionelt areal, får man større 'økologisk' effekt.

Commented [SLE(50): Skal det være økologisk drift efter projektet er gennemført? Hvis det er økologisk drevet inden projektet, så er der vel ingen effekt af projektet?

Commented [SLE(51): Hvilken forskel gør det, om det er forpagtet eller ej? Effekten for økologisk landbrug er vel det samme?

Commented [AHD(52): Disse oplysninger bør fremgå langt tidligere i vejledningen, jf tidligere bém herom.

Følgende skal vedlægges eller oplyses i forbindelse med anmodning om udbetaling:

Anmodning om udbetaling efter endt forundersøgelse (ikke realiserbart):

- Forundersøgelse, inkl. ejendomsmæssig forundersøgelse
- GIS-filer eller kortmateriale
- Opgørelse over betalte tilskudsberettigede udgifter
- Samtlige udgiftsbilag/fakturaer
- Lønsedler for de medarbejdere, der har medvirket i projektet
- Tidsregistrering for de medarbejdere, der har medvirket i projektet
- Ved indhentning af tilbud /underhåndsbud indsendes dokumentationen herfor
- Ad hoc-tabel fra MiljøGIS

Anmodning om udbetaling efter endt forundersøgelse (realiserbart):

- Forundersøgelse inkl. ejendomsmæssig forundersøgelse
- Nødvendige tilladelser fra andre offentlige myndigheder.
- GIS-filer og kortmateriale
- Opgørelse over betalte tilskudsberettigede udgifter
- Samtlige udgiftsbilag/fakturaer
- Lønsedler for de medarbejdere, der har medvirket i projektet
- Tidsregistrering for de medarbejdere, der har medvirket i projektet
- Ved indhentning af tilbud /underhåndsbud indsendes dokumentationen herfor
- Ad hoc-tabel fra MiljøGIS

Anmodning om slutudbetaling:

- Slutrapport med beskrivelse af det gennemførte projekt
- GIS-filer og kortmateriale
- Fotodokumentation
- Opgørelse over betalte tilskudsberettigede udgifter
- Samtlige udgiftsbilag/fakturaer
- Lønsedler for de medarbejdere, der har medvirket i projektet
- Tidsregistrering for de medarbejdere, der har medvirket i projektet
- Ved indhentning af tilbud /underhåndsbud indsendes dokumentationen herfor
- Redegørelse for de minimis i forbindelse med udbetaling af engangskompensation for naturarealer
- Redegørelse for arealanvendelse i projektområdet til dokumentation for engangskompensation
- Dokumentation for tinglysning

12. Klageadgang

Der kan klages over Miljøstyrelsens afgørelser til Miljø- og Fødevareministeriet via mail sendt til mfvm@mfvm.dk senest 4 uger fra den dag, hvor afgørelsen er modtaget. Klagen skal indeholde en begrundelse for, hvorfor den påklagede afgørelse menes at være urigtig.

Commented [DN53]: Står der ikke noget andet i bekendtgørelsen?

13. Tilsagnet opgives

Ønskes tilsagnet opgivet, skal det meddeles til Miljøstyrelsen ved hjælp af selvbetjeningsløsningen. Her skal det angives hvorfor tilsagnet opgives. Der kan ligeledes i selvbetjeningen ansøges om at få **hidtidige tilskudsberettigede udgifter dækket**.

Commented [SLE54]: Kan man få dækket udgifter, hvis projektet ikke gennemføres?

14. Udbetaling af tilskud

Udbetaling af tilskud under denne ordning udbetales i to rater, første gang efter endt forundersøgelse og anden gang når etableringen er gennemført. Engangskompensation til lodsejere, for værditab, udbetales kun en gang og dette først efter endt etablering.

Udbetaling af tilskud kan ske, når projektet er afsluttet, afrapporteret og gennemført som beskrevet i tilsagnet – og når de dokumenter, som fremgår af afsnit 11 er modtaget. Der kan ikke ske udbetaling af udgifter, der er afholdt uden for tilsagnsperioden. Tilsagnet udbetales på baggrund af de tilskudsberettigede projektudgifter, samt dokumentation for kommunens projektudgifter. Dokumentation kan være i form af faktura, kvittering, bankoverførsel, tidsregistrering mm. En faktura skal blandt andet indeholde en beskrivelse af leverancen, inkl. mængde og art af de leverede varer, så det er muligt at se sammenhængen til projektet, der er givet tilsagn til, samt betalingsdato. Det er afgørende for udbetaling, at faktura er udstedt til tilsagnshaver.

Udbetaling af tilskud efter endt forundersøgelse kan ske, når forundersøgelsen er færdig, og denne indsendes sammen med udbetalingskemaet, der kan findes via selvbetjeningsløsningen.

Slutudbetaling af tilskud kan ske, når projektet er afsluttet, afrapporteret og gennemført som beskrevet i tilsagnet. Der kan anmodes om udbetaling ved at udfylde udbetalingskemaet, der kan findes via selvbetjeningsløsningen. Anmodningen skal være modtaget hos Miljøstyrelsens senest 3 måneder efter den dato, hvor projektet skal senest skal være afsluttet.

Ansøger skal i selvbetjeningen i forbindelse med kompensation vedlægge en tro- og loveerklæring fra berørte lodsejere.

Private lodsejere, som ikke har en landbrugsbedrift, men som ejer jord, der bliver påvirket af projektet, dvs. indgår i projektet og bliver tinglyst, kan få kompensation svarende til kompensationsatsen for naturarealer.

NemKonto

Miljøstyrelsen overfører tilskuddet til tilsagnshavers NemKonto.

Indberetning af tilskud til Skattestyrelsen

Miljøstyrelsen indberetter det udbetalte tilskud til Skattemyndighederne. Med hensyn til afklaring af skattemæssige konsekvenser anbefales det, at tilsagnshaver tager kontakt til Skattestyrelsen.

15. Tilbagebetaling af tilskud

Miljøstyrelsen kan træffe afgørelse om bortfald af tilsagn og tilbagebetaling af tilskud, hvis:

- Tilsagnshaver har givet urigtige eller vildledende oplysninger, eller har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
- En eller flere betingelser for at yde tilskud ikke længere er til stede.

For manglende opfyldelse af visse forpligtelser har Miljøstyrelsen på forhånd fastsat, hvordan tilskuddet eller udbetalingen nedsættes, og hvordan tilbagebetalingen fastsættes:

For sen afslutning af projektet

Tilskuddet nedsættes, hvis tilsagnshaver afslutter projektet for sent. Projektet skal afsluttes den dato, som er fastsat i tilsagnet – eller i senere godkendte ændringer.

Tilskuddet nedsættes på denne måde:

- 0-30 kalenderdage for sen afslutning af projektet medfører 5 % nedsættelse.
- 31-60 kalenderdage for sen afslutning af projektet medfører 10 % nedsættelse.
- 61-90 kalenderdage for sen afslutning af projektet medfører 15 % nedsættelse.
- Mere end 90 kalenderdage for sen afslutning af projektet medfører bortfald af tilsagn.

For sen ansøgning om slutudbetaling

Tilskuddet nedsættes, hvis tilsagnshaver ikke anmoder om udbetaling af tilskud rettidigt, det vil sige senest 3 måneder efter projektperiodens udløb. Udbetalingen nedsættes med 1 % pr. kalenderdag ved for sent modtaget ansøgning om

Commented [DN55]: Hvad skal den indeholde? Det er sådan set på selve tilsagnstidspunktet, at de minimis-støtten (naturarealer) anses for ydet, da det fremgår af art. 3, stk. 4 i 1408/2013, at støtte anses for ydet på det tidspunkt, hvor virksomheden har opnået ret til at modtage støtten i henhold til national ret, uanset datoen for udbetalingen af de minimis-støtte til virksomheden. Det er formentlig ikke anderledes med den øvrige del af støtte under bekendtgørelsen, jf. retningslinjernes del I, kapitel 2, afsnit 2.4, punkt 35, nr. 21. Det vil være for sent, hvis I først på udbetalingstidspunktet kontrollerer, om den endelige støttemodtager er kriseramet.

Commented [AHD(56): Kan tilsagnet bortfalde, hvis projektet ikke leverer minimum for klimaeffekt?

Commented [SLE(57): Det må vel være 1 her? 0 så er man vel indenfor tiden?

udbetaling. En forsinkelse på mere end 50 dage medfører 100 % nedsættelse af udbetalingen og bortfald af tilsagnet. Ved manglende overholdelse af begge ovennævnte tidsfrister (afslutning af projektet og ansøgning om slutudbetaling) sanktioneres alene for den tidsfrist, der er overskredet først.

Opbevaring af bilag

Ved manglende overholdelse af forpligtelsen om at holde bilag og anden dokumentation tilgængelig i mindst 10 år fra datoen for slutudbetaling, kræver Miljøstyrelsen ved den første fysiske kontrol, hvor forseelsen konstateres, tilbagebetaling af tilskud svarende til den procentdel af tilskudsgrundlaget, som der mangler bilag eller dokumentation for. Hvis Miljøstyrelsen ved en efterfølgende fysisk kontrol, som udføres efter en kontrol, hvor der ikke blev konstateret mangler, konstaterer manglende bilag eller anden dokumentation, kræves tilbagebetaling af tilskud svarende til halvdelen af den procentdel af tilskudsgrundlaget, som der mangler bilag eller dokumentation for.

Udbetaling på uretmæssigt grundlag

Hvis det konstateres, at tilskud er udbetalt på uretmæssigt grundlag, kan Miljøstyrelsen kræve en del af tilskuddet tilbagebetalt / fuld tilbagebetaling.

Projektet opgives

Hvis projektet ikke gennemføres, skal tilsagnshaver hurtigst muligt oplyse Miljøstyrelsen om det. Hvis projektet opgives efter udbetaling, vil det udbetalte beløb blive krævet tilbagebetalt.

16. Kontrol på stedet

Miljøstyrelsen foretager stikprøvekontrol på stedet i forbindelse med administration af ordningen. Miljøstyrelsen udfører den fysiske kontrol, samt efterfølgende kontrol i opretholdelsesperioden.

17. Straffebestemmelser og svig

Hvis reglerne i bekendtgørelsen ikke overholdes, kan de pålægges straffeansvar for selskaber eller juridiske personer efter reglerne i straffelovens kapitel 5.

18. Force majeure

Miljøstyrelsen kan anerkende tilfælde af force majeure og andre ekstraordinære omstændigheder, der i væsentlig grad berører projektet.

Hvis tilsagnshaver ønsker at påberåbe sig force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder, skal dette meddeles Miljøstyrelsen skriftligt hurtigst muligt efter det tidspunkt, hvor tilsagnshaver er i stand til at gøre det. Meddelelsen skal være vedlagt fyldestgørende dokumentationsmateriale.

Det er en betingelse for anerkendelse af force majeure eller andre ekstraordinære omstændigheder, at de indtrufne begivenheder forhindrer tilsagnshaver i at opfylde sine forpligtelser, og at tilsagnshaver ikke ved en forholdsmeæssig indsats kunne have sikret sig herimod.

19. Miljøstyrelsens brug af data

Oplysninger givet i ansøgningen vil blive brugt af Miljøstyrelsen til sagsbehandling, administration, tilskudsudbetaling og kontrol. I forbindelse med kontrol kan der blive indhentet yderligere oplysninger hos andre offentlige myndigheder.

Behandlingen af oplysninger vil altid ske i overensstemmelse med gældende lovgivning.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på følgende:

- Ved tilsagn vil GIS-data blive offentligt udstillet på MiljøGIS.
- Ved anmodning om aktindsigt vil de afgivne oplysninger som udgangspunkt være tilgængelige.
- Ved sagsbehandling og tilsagn vil data blive delt med Landbrugsstyrelsen, samt andre offentlige instanser.

20. Administrations- og lovgrundlag

Denne vejledning er beskrevet ud fra udkast til bekendtgørelse om udtagning af kulstofrige lavbundsjord med henblik på genopretning af naturlig hydrologi (klimalavbundsprojekter), d. 7. september 2020.

21. Yderligere oplysninger

Denne vejledning og andre oplysninger om tilskud til Klima-Lavbundsprojekter findes på Miljøstyrelsens hjemmeside <http://www.vandprojekter.dk/>.

Du er velkommen til at kontakte Miljøstyrelsen, hvis du har spørgsmål på tlf. 72 54 40 00 eller vandprojekter@mst.dk / mst@mst.dk.

UDKAST

UDKAST

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk

Miljø- og
Fødevareministeriet
Miljøstyrelsen

Engangskompensation: Højværdiafgrøder & permanent græs

September
2020

Bilag 1 – Vejledning til Klima-Lavbundsordningen

I forbindelse med fastsættelse af engangskompensation for udtag af landbrugsjord, der fastsættes efter afgrødens værdi, baseret på en liste udarbejdet af Miljøstyrelsen i samarbejde med Landbrugsstyrelsen. Kortgrundlaget der anvendes kan findes her: [Landbrugsstyrelsens marktema](#).

De afgrøder der har været dyrket i perioden 2014-2018 er afgørende for satsen for engangskompensation. Tabel 1.1 indeholder de afgrøder, der er vurderet som højværdiafgrøder. Tabel 1.2 indeholder de afgrøder der kan kategoriseres som permanent græs. De resterende afgrøder, der ikke fremgår af de nedenstående to tabeller anses som lavværdiafgrøder, og kompenseres derefter.

Commented [CDA(1)]: Hvis det er de almindelige om-driftsafrøder man tænker på her, skal man nok ikke kalde dem lavværdiafgrøder.

Tabel 1.1 - har følgende afgrøder været dyrket i perioden 2014-2018, opnås der ret til engangskompensation for højværdiafgrøder

Afgrødekode	Højværdiafgrøde
101	Rajgræsfrø, alm.
102	Rajgræsfrø, alm. 1. år, efterårsudlagt
103	Rajgræsfrø, ital.
104	Rajgræsfrø, ital. 1. år efterårsudlagt
105	Timothefrø
106	Hundegræsfrø
107	Engsvingelfrø
108	Rødsvingelfrø
109	Rajsvingelfrø
110	Svingelfrø, stivbladet
111	Svingelfrø, strand-
112	Engrapgræsfrø (marktype)
113	Engrapgræsfrø (plænetype)
114	Rapgræsfrø, alm.
115	Hvenefrø, alm. og krybende
116	Rajgræs, hybrid
117	Rajgræs, efterårsudl. hybrid
118	Rajsvingelfrø, efterårsudlagt
120	Kløverfrø

121	Bælgplanter, frø
122	Kommenfrø
123	Valmuefrø
124	Spinatfrø
125	Bederoefrø
126	Blanding af markfrø til udsæd
149	Kartofler, lægge- (certificerede)
150	Kartofler, lægge- (egen opformering)
151	Kartofler, stivelses-
152	Kartofler, spise-
153	Kartofler, andre
160	Sukkerroer til fabrik
400	Asieagurker
401	Asparges
402	Bladselleri
403	Blomkål
404	Broccoli
405	Courgette, squash
406	Grønkål
407	Gulerod
408	Hvidkål
409	Kinakål
410	Knoldselleri
411	Løg
412	Pastinak
413	Rodpersille
415	Porre
416	Rosenkål
417	Rødbede
418	Rødkål
420	Salat (friland)
421	Savoykål, spidskål
422	Spinat
423	Suktermajs
424	Ærter, konsum
429	Jordskokker, konsum
430	Bladpersille
431	Purløg
432	Krydderurter (undtagen persille og purløg)
434	Grøntsager, andre (friland)
440	Solhat
448	Medicinpl., en- og toårige
449	Medicinpl., stauder
450	Grøntsager, blandinger
489	Havtorn
491	Storfrugtet tranebær
492	Tyttebær
493	Surbær

494	Japan kvæde
495	Morbær
496	Medicinpl., vedplanter
497	Planteskolekulturer, vedplanter, til videresalg
499	Lukket system
501	Stauder
502	Blomsterløg
503	En- og to-årige planter
504	Solbær, stiklingeopformering
505	Ribs, stiklingeopformering
506	Stikkelsbær, stiklingeopformering
507	Hindbær, stiklingeopformering
508	Andre af slægten Vaccinium
509	Trækvæde
510	Melon
512	Rabarber
513	Jordbær
514	Solbær
515	Ribs
516	Stikkelsbær
517	Brombær
518	Hindbær
519	Blåbær
520	Surkirsebær uden undervækst af græs
521	Surkirsebær med undervækst af græs
522	Blomme uden undervækst af græs
523	Blomme med undervækst af græs
524	Sødkirsebær uden undervækst af græs
525	Sødkirsebær med undervækst af græs
526	Hylde
527	Hassel
528	Æbler
529	Pærer
530	Vindrue
531	Anden træfrugt
532	Anden buskfrugt
533	Rønnebær
534	Hyben
535	Bærmispel
536	Spisedruer
537	Valnød (almindelig)
538	Kastanje (ægte)
539	Blandet frugt
540	Tomater
541	Agurker
542	Salat (drivhus)
543	Grøntsager, andre (drivhus)
544	Snitblomster og snitgrønt

545	Potteplanter
547	Planteskolekulturer, stauder
548	Småplanter, en-årige
551	Moskusgræskar
552	Mandelgræskar
553	Centnergræskar
563	Svampe, champignon
564	Containerplads
570	Humle
579	Tagetes, sygdomssanerende plante
582	Pyntegrønt, økologisk jordbrug
583	Juletræer og pyntegrønt på landbrugsjord
650	Chrysanthemum Garland, frø
651	Dildfrø
652	Kinesisk kålfrø
653	Karsefrø
654	Rucolafrø
655	Radisefrø (inklusive olieræddikefrø)
656	Bladbedefrø, rødbedefrø
657	Grønkålfrø
658	Gulerodsfrø
659	Kålfrø (hvid- og rødkål)
660	Persillefrø
661	Kørvelfrø
662	Majroe frø
663	Pastinakfrø
664	Skorzonerod/skorzonerodfrø
665	Havrerodfrø
666	Purløgsfrø
667	Timianfrø
668	Blomsterfrø
40	Oliehør
41	Spindhør
42	Hamp
248	Permanent græs ved vandboring
249	Udnyttet græs ved vandboring
287	Græs til udegrise, permanent
309	Udyrket areal ved vandboring
312	20-årig udtagning
313	20-årig udtagning af agerjord med frivillig skovrejsning
314	20-årig udtagning med tilsagn om skovrejsning
316	Udtagning med fastholdelse, ej landbrugsareal
317	Vådområder med udtagning
322	Minivådområder, projektilsagn
486	Hønsegård uden plantedække
488	Hønsegård, permanent græs
900	Øvrige afgrøder
905	Anden anvendelse på tilsagnsarealer

487	Skovlandbrug
576	skovrejsning (statslig) - forbedring af vandmiljø og grundvandsbeskyttelse
577	Skov med biodiversitetsformål
578	Skovrejsning (privat) – forbedring af vandmiljø og grundvandsbeskyttelse
580	Skovdrift, alm.
581	Nyplantning i skov med træhøjde under 3 m
585	Skovrejsning i projektområde, som ikke er omfattet af til-sagn
586	Offentlig skovrejsning
587	Skovrejsning på tidl. landbrugsjord 3
588	Statslig skovrejsning
589	Bæredygtig skovdrift
590	Bæredygtig skovdrift i Natura 2000-område
591	Lavskov
592	Pil
593	Poppel (0-100 andre træer pr. ha)
594	El
596	Elefantgræs
599	Poppel (100-400 andre træer pr. ha)
602	MFO - Pil
603	MFO - Poppel (0-100 andre træer pr. ha)
604	MFO - El
605	MFO - Lavskov

Tabel 1.2 - har følgende afgrøder været dyrket i perioden 2014-2018, opnår der ret til engangskompensation for permanent græs

Afgrødekode	Permanent græs
248	Permanent græs ved vandboring
249	Udnyttet græs ved vandboring
250	Permanent græs, meget lavt udbytte
251	Permanent græs, meget lavt udbytte
252	Permanent græs, lavt udbytte
259	Permanent græs til fabrik, over 6 tons
276	Permanent græs og kløvergræs uden norm
276	Permanent græs og kløvergræs uden norm, under 50% kløver
286	Permanent græs of kløver uden norm, over 50% kløver
287	Græs til udegrise, permanent
255	Permanent græs under 50% kløver
256	Permanent græs over 50% kløver
257	Permanent græs uden kløver
272	Permanent græs til fabrik
273	Permanent lucerne til fabrik
274	Permanent lucernegræs over 25% græs til fabrik
275	Permanent rullegræs
277	Permanent kløver til fabrik
278	Permanent lucerne og lucernegræs med over 50% lucerne
279	Permanent kløvergræs til fabrik

Commented [AN(2): Bør flyttes fra tabel 1.1 til 1.2.
309

Commented [CDA(3): Tabellen skal nok gennemgås igen. Fra kode 248 og ned er opgørelsen umiddelbart ikke korrekt. Nogle bør være uforenelige andre alm. omdrift. Og andre vurderes fastsat fastsat for højt, Fx pil som højværdi. Sammenlignet med en højt ydende hvedemark er dette misvisende..
248, 249, 287 og 488 står i begge tabeller.

279	<i>Permanent græs til fabrik</i>
254	<i>Miljøgræs MVJ-tilsagn, permanent</i>
258	<i>Permanentgræs, Ø-støtte</i>
305	<i>Permanent græs, uden udbetaling af økologi-tilskud</i>
488	<i>Hønsegård, permanent græs</i>

Miljø- og
Fødevareministeriet
Miljøstyrelsen

Miljøvurdering

Klima-lavbundsindsats

Oktober 2020

Denne miljøvurdering er udarbejdet af Miljøstyrelsen i samarbejde med Naturstyrelsen i 2020.

© Miljøstyrelsen

Redaktør: Søs Engbo

Miljø- og Fødevareministeriet

Miljøstyrelsen

Tolderlundsvej 5

5000 Odense C

Tlf.: 72 54 40 00

E-mail: vandprojekter@mst.dk

www.vandprojekter.dk

Indhold

1.	Indledning	6
2.	Ikke teknisk resumé	8
3.	Lovgrundlag og proces for miljøvurdering	12
3.1	Tilgang og metode i miljøvurderingen	12
3.2	Geografisk afgrænsning	12
3.3	Afgrænsning, vurdering og kriterier	12
4.	Miljøstatus	16
4.1	0-alternativet	19
5.	Vurdering målsætninger	20
6.	Miljøvurdering	22
6.1	Vurdering af de enkelte miljøfaktorer	22
6.1.1	Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	22
6.1.2	Befolkningen og menneskers sundhed	23
6.1.3	Jordbund	23
6.1.4	Vand	24
6.1.5	Luft og klimatiske faktorer	24
6.1.6	Materielle goder	24
6.1.7	Landskab	25
6.1.8	Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv	25
6.1.9	Kumulative effekter	26
6.1.10	Samlet konklusion	26
6.1.11	Fremtidig tilstand	26
7.	Overvågning	27

1. Indledning

Indsats for udtagning af kulstofrige lavbundsjord (klima-lavbundsindsats) udmøntes dels gennem en tilskudsordning til klima-lavbund, som administreres af Miljøstyrelsen, dels gennem en projektindsats med anlægsmidler til Naturstyrelsen. Indsatsen har ophæng i Aftale mellem S-regeringen, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet om: Finansloven for 2020 (2. december 2019). Af denne fremgår at der afsættes midler "(...) frem mod 2030 til at understøtte natur-, vandmiljø- og klimaformål bl.a. gennem udtag af kulstofrig landbrugsjord, eksempelvis afbrydning af dræn og vådgøring af områderne, tilskud og kompensation i forbindelse med værditab ved videresalg af jorden, omlægning til mere bæredygtig produktion mv. med henblik på at reducere landbrugets drivhusgasudledning mest muligt." Klima-lavbundsprojekterne skal sikre udtag af lavbundsjord gennem vådgøring og permanent ekstensivering af arealdriften, samt skabe synergi til øvrige natur-, miljø- og klimaformål.

Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning er sammen med Naturstyrelsens projektindsats tildelt en pulje på 200 mio. kr. om året i årene 2020-2022. I alt er der med aftalen afsat 2 mia. kr. og det estimeres, at der med bevillingen kan ekstensiveres og genskabes naturlig hydrologi på 15.000 hektar lavbunds-jord. Et konkret projekt skal være på min. 15 hektar, have minimum 60 % overlap med kulstofrig jord (> 6 % kulstof) og reducere udledning af CO₂ med minimum 10 t pr. hektar. Det er kommuner, enkelt lodsejere og fonde, der er tilsagnsberettigede under Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning, mens Naturstyrelsen administrerer anlægsmidler gennem anlæg og projektaftaler med lodsejere. Forud for anlæg af projekter foretages forundersøgelse af projektområder.

Udover indsatsen i regi af Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen vil eksisterende ordninger til udtagning af lavbunde i regi af Landbrugsstyrelsen opretholdes. Landbrugsstyrelsens ordninger er ikke en del af denne miljøvurdering.

Klima-lavbundsordningen

Miljøstyrelsens klima-lavbundsordningen primære formål er udtag af kulstofrige lavbundsjord med henblik på at reducere landbrugets drivhusgasudledning mest muligt. Tilskudsordningen kan søges af kommuner, lodsejere og fonde og skal samtidig understøtte natur-, vandmiljø- og øvrige klimaformål. Store projekter med høj andel af kulstofrig jord prioriteres højt – projekter hvor der gennem ydelsesordningen Multifunktionel Jordfordeling (MUFJO-projekter) kan opnås større sammenhæng mellem arealer og synergi med andre natur- og miljøindsatser prioriteres dog højest. Dette betyder, at tilskudsordningen har et bredt perspektiv og fokuserer på synergi i udtagningen. Synergi er rettet mod vandrammedirektivet, habitatdirektivet, biodiversitet, beskyttede naturtyper, rent drikkevand, friluftsliv og klimatilpasning. Arealer hvor der gennemføres projekter tinglyses med deklaration.

Naturstyrelsens projektindsats til udtagning af kulstofrige landbrugsjord

Naturstyrelsen vil med anlægsmidlerne kunne gennemføre et fuldt udtagningsprojekt med sammenhængende kulstofrige lavbundsarealer. Gennem dialog med kommuner, landbrugsforeninger, og lodsejere undersøges de steder, hvor der kan laves større sammenhængende udtagningsprojekter

Commented [TSM(1): Vigtigt for at fremhæve at miljøvurderingen vedrører MST og NST ordninger.

inden for det kortlagte areal med tørvejord (kortlagt > 6 % kulstof). Anlægsbevillingen vil således blive anvendt til arealerhvervelser, engangskompensation til lodsejere, jordfordeling, handelsomkostninger m.m. samt til anlægsarbejder i forbindelse med vådgøring, herunder afværgenforanstaltninger, mindre kompensation for f.eks. vejvedligeholdelse, pumpedrift mv. Herudover vil anlægsbevillingen blive anvendt til tekniske, ejendomsræssige og evt. arkæologiske forundersøgelser, som er nødvendige for projektets gennemførelse. Der kan endvidere afholdes udgifter til etablering af tiltag, som kan bidrage med synergi til indsatsprogrammer i medfør af vandrammedirektiv og som kan understøtte mål om mere biodiversitet, forbedring af landskab, friluftsliv og klimatilpasning og som understøtter MUFJO-projekter, hvor der indgår tørvejorder.

Erhvervede arealer, hvor der gennemføres projekter tinglyses med deklaration og afhændes som udgangspunkt. De kan kun forblive i offentlig eje, hvor der er særlige forhold, som taler for det. Erhvervede arealer og bygninger, som ikke indgår i projektrealisering, vil blive afhændet i forbindelse med jordfordeling/magelæg eller blive solgt til markedspris når projektet er realiseret. Midlerne fra videre-salg af arealer benyttes herefter til nye udtagningsprojekter.

Miljøvurdering

Regler om gennemførelse af en miljøvurdering har ophæng i EU's miljøvurderingsdirektiv¹ og er implementeret i Danmark i miljøvurderingsloven². Miljøvurderingsdirektivet fastsætter, at planer og programmer omfattet af direktivet skal underkastes en miljøvurdering under udarbejdelsen, før de vedtages. Gennemførelse af en miljøvurdering har til formål at sikre et tilstrækkeligt hensyn til miljøet og inddragelse af offentligheden.

Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og Naturstyrelsens projektindsats er omfattet af reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer, jf. §2, stk. 1a i miljøvurderingsloven. Derfor skal der i forbindelse med udarbejdelsen af ordningen udarbejdes en miljøvurdering af dennes sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet.

Det bemærkes, at de enkelte projekter, der opnår tilsagn under Miljøstyrelsens tilskudsordning eller indgår som del af Naturstyrelsens projektindsats, er omfattet af miljøvurderingslovens regler³ om miljøvurdering af konkrete projekter.

Commented [TSM(2): Det kan overvejes at udvide dette med en kort beskrivelse af hvad dette indebærer for at sende signal om omfanget af miljøvurderinger. Eksempelvis – Der vil således i forbindelse med de enkelte projekter blive foretaget vurderinger på baggrund af udformningen af det konkrete projekt og de specifikke lokale påvirkning

¹ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/92/EU om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet, som ændret ved direktiv 2014/52/EU af 16. april 2014.

² Lovbekendtgørelse nr. 973 af 25. juni 2020 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

³ Lovbekendtgørelse nr. 973 af 25. juni 2020 bilag II, punkt 1, c).

2. Ikke teknisk resumé

Introduktion

Miljø- og fødevareministeriet har udarbejdet et udkast til bekendtgørelse om udtagning af kulstofrige lavbundslande med henblik på genopretning af naturlig hydrologi. Indsatsen er omfattet af reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer. Derfor skal der i forbindelse med udarbejdelsen af indsatsen også udarbejdes en miljøvurdering af indsatsens sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet. Denne rapport er miljøvurderingen af Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og Naturstyrelsens projektindsats. Miljøvurderingen kortlægger og vurderer de mulige påvirkninger, af hvordan den kommende bekendtgørelse kan påvirke miljøet i de områder, der kan forventes berørt af indsatsen. Miljøvurderingen inddrager både direkte og indirekte ændringer, der kan komme i miljøtilstanden. Miljøvurderingen er baseret på den tilgængelige viden.

Indsatsen

Formålet med indsatsen er udtagning af kulstofrige lavbundslande og at genskabe naturlig hydrologi på de udtagne områder, og dermed mindske udledningen af CO₂ i videst mulige omfang. Under Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning kan kommuner, private lodsejere og fonde søge tilskud til udtagningsprojekter med sammenhængende kulstofrige lavbundsarealer, som samtidig understøtter natur-, vandmiljø- og øvrige klimaformål. Synergi er rettet mod vandrammedirektivet, habitatdirektivet, biodiversitet, beskyttede naturtyper, rent drikkevand, friluftsliv og klimatilpasning. Ligeledes understøtter klima-lavbundsordningen MUFJO-projekter. Naturstyrelsen vil med anlægsmidlerne kunne gennemføre et fuldt udtagningsprojekt med sammenhængende kulstofrige lavbundsarealer. Gennem dialog med kommuner, landbrugsforeninger, og lodsejere undersøges de steder, hvor der kan laves større sammenhængende udtagningsprojekter inden for det kortlagte areal med tørvejord (kortlagt > 6 % kulstof). Der kan afholdes udgifter til etablering af tiltag, som kan bidrage med synergi til indsatsprogrammer i medfør af vandrammedirektiv og som kan understøtte mål om mere biodiversitet, forbedret landskab, friluftsliv og klimatilpasning og som understøtter MUFJO-projekter, hvor der indgår tørvejerder.

Miljøstyrelsens klima-lavbundsordninger er sammen med Naturstyrelsens projektindsats tildelt en pulje på 200 mio. kr. om året i årene 2020-2022. I alt er der med aftalen afsat 2 mia. kr. og det estimeres, at der med bevillingen kan ekstensiveres og genskabes naturlig hydrologi på 15.000 hektar landbrugsjord. Et projekt skal være på min. 15 hektar, have minimum 60 % overlap med kulstofrig jord (> 6 % kulstof) og reducere udledning af CO₂ med minimum 10 tons pr. hektar. Det er kommuner, enkelt lodsejere og fonde, der kan få tilskud under Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning, mens Naturstyrelsen administrerer anlægsmidler gennem anlæg og projektaftaler med lodsejere.

Afgrænsning

Der er forud for miljøvurderingen udarbejdet en afgrænsningsrapport, hvor miljøvurderingens omfang og detaljeringsgrad er blevet afgrænset. Afgrænsningsrapporten har været sendt i høring hos de rele-

vante myndigheder, som i dette tilfælde er Miljø- og Fødevareministeriets institutioner – herunder Departementet, Erhvervsministeriet, Klima- og Energiministeriet, alle kommuner samt Slots- og Kulturstyrelsen.

På den baggrund er følgende miljøfaktorer blevet udvalgt til miljøvurdering:

- Biologisk mangfoldighed, flora, fauna
- Befolkningens og menneskers sundhed
- Jordbund
- Vand
- Luft og klimatiske faktorer
- Materielle goder
- Landskab
- Kulturarv og arkæologisk arv
- Kumulative effekter

De vurderede miljøpåvirkninger kan være positive såvel som negative.

Resultat

I miljøvurderingen vurderes det, i hvilket omfang indsats med udtagning af landbrugsjorder og genskabelse af naturlig hydrologi kan medføre påvirkninger af miljøet. Der tages udgangspunkt i de ovennævnte miljøfaktorer.

Indsatsen om udtagning af lavbundslande og genskabelse af naturlig hydrologi skal være med til at muliggøre konkrete projekter under hhv. Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og Naturstyrelsens projektindsats – projekterne kan tilgodese drivhusgasreduktion, Natura 2000 og bilag IV-arter, klimatilpasning, økologisk landbrug, natur og biodiversitet, vandmiljø, rent drikke vand og friluftsliv. En realisering af indsatsen gennem klima-lavbundsprojekterne kan således give anledning til en ændring i miljøtilstanden i forhold til, hvis indsatsen og projekterne herunder ikke blev implementeret.

I forbindelse med aktiviteter affødt af indsatsen er det vurderet, at der i en række situationer kan forventes at forekomme væsentlige ændringer i miljøtilstanden.

Indsatsen om udtagning af lavbundsland og genskabelse af naturlig hydrologi, vil kunne medvirke til at skabe sammenhængende ådale, moser og engområder og øge arealet med natur. Hertil tilkommer en mindre randeffekt fra gødsning og sprøjtning fra de konkrete områder som udtages/samles.

Grundvandsfødtet naturtyper vil blive restaureret og det vil skabe bedre vilkår for en lang række karakteristiske arter – både ift. variation af levesteder og mulighed for spredning og overlevelse på et større areal. Dermed vurderes indsatsen at have en positiv effekt for flora, fauna og den biologiske mangfoldighed generelt.

Udtagning af lavbundslande kan øge arealet og tilgængeligheden til naturområder og derfor være til gavn for menneskelig sundhed. Genetablering af naturlig hydrologi kan dog også mindske adgangen til tidligere tilgængelige områder – markveje m.m. Dette kan føre til mindre muligheder for at færdes i

det åbne land og derfor have en negativ påvirkning på rekreative muligheder. Denne negative påvirkning vurderes dog i stort omfang at kunne blive opvejet af mulighederne for at forbedre eksisterende rekreative muligheder samt anlæg af nye, herunder oplevelsen af de sammenhængende områder, som levesteder for flora og fauna. Herudover vil det kunne medføre en ændring i den intensive landbrugsproduktion, hvor der inden for projektområderne primært vil kunne ske en ekstensiv produktion med eksempelvis græsning og den intensive produktion lokaliseres til de højere liggende jorder. Landdistrikterne kan fremmes som attraktive steder at bo, hvilket kan gavne deres udvikling og befolkning. Derudover kan de multifunktionelle projekter understøtte friluftsliv, som kan have en positiv indvirkning på befolkning og sundhed gennem flere rekreative muligheder og motion. Sluttelig kan ekstensivering af landbrugsjord og genskabelsen af naturlig hydrologi på lavbundslande benyttes som et led i klimatilpasning, hvilket også kan have en positiv indvirkning på befolkningen og menneskers sundhed.

Ekstensivering af landbrugsdrift og genskabelse af naturlig hydrologi, påvirker jordbundsforholdene, så de bliver mere naturlige. Ved vådgøring og ophør af jordbearbejdning af et areal vil det organiske materiale i jorden kunne opbygges over tid og dermed positivt påvirke jordbundens opbygning.

Genetablering af lavbundsarealer kan have en positiv påvirkning på vandmiljøet i især søer og kystvande ved at tilbageholde noget af den kvælstof og fosfor, der ellers ville blive ført til disse vandområder. Idet dyrkning fuldstændig opgives på arealerne og der hermed ikke benyttes pesticider mv., undgås nedslivning af pesticider, hvilket gavner grundvandsforekomster, der ellers er belastet af forurening fra pesticider. Dermed kan klima-lavbundsprojekter også have en positiv indvirkning på grundvandskvaliteten.

Ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi kan påvirke luft og klima positivt. Ved ophør med dyrkning af jorden, vil udledningen af CO₂ reduceres, og dette vil medvirke til et mindsket pres på klimaforandringerne drevet af udledningen af drivhusgasser. Ligeledes vil udtagningen af lavbundslande, have en virkning ift. at mindske udledningen af CO₂, når de permanent eller periodevis vådgøres og nedbrydningen af det organiske materiale i jorden derved bremses. Desuden kan de enkelte klima-lavbundsprojekter understøtte både klimatilpasning og reduktion af drivhusgasser.

Udtagning af lavbundslande kan understøtte projekter, som indeholder klimatilpasning. Klimatilpasning kan have en positiv påvirkning på materielle goder, herunder bl.a. beskyttelse af bygninger, veje, anlæg mv. fra oversvømmelse og ødelæggelse.

Den ændrede arealanvendelse, som følge af ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi, kan medføre en visuel ændring af landskabet, idet landbrugsarealer overgår til naturarealer. Eftersom det danske landskab overvejende er præget af landbrugsarealer, vil en øget udlægning af landbrugsarealer til naturarealer føre til et landskab med større visuel variation. Indsatsen med udtagning af lavbundslande vurderes at være positiv for landskabet, da indsatsen bidrager til at restaurere de oprindelige landskabselementer med de naturtyper, som naturligt er tilpasset lavbundslande med ådale, enge og moser.

I hvor høj grad indsats med udtagning af landbrugsjorder og genskabelse af naturlig hydrologi vil påvirke kulturarv, afhænger af udformningen af de enkelte projekter. Der skal derfor foretages en konkret vurdering ved hvert projekt på baggrund af udtalelse indhentet ved det lokale museum i henhold til museumsloven. Påvirkningen vurderes samlet positiv for kulturarv og i de tilfælde, at den måtte være negativ, så vil der blive foretaget afværgeforanstaltninger.

De kumulative effekter vil afhænge af det eller de klima-lavbundsprojekter der gennemføres. Disse projekters præcise indhold og omfang er endnu ukendte. Dog forventes den kumulative effekt, at projekterne samlet medfører positive forandringer for en række miljøfaktorer. Positive forandringer, der ligeledes er understøttende i forhold til flere miljømålsætninger.

Samlet set giver indsatsen om udtagning af lavbundsjord og genskabelse af naturlig hydrologi mulighed for projekter, som samlet kan føre til betydelige positive ændringer i miljøtilstanden på en række miljøfaktorer. Det er endnu ukendt, hvilket indhold og omfang de konkrete udtagningsprojekter vil have. Derfor er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet.

Overvågning

Indvirkninger på miljøet på baggrund af indsatsen vil i betydeligt omfang blive opfanget gennem miljømyndighedernes (kommunerne og de statslige myndigheder) generelle overvågning af miljøet i fx vand- og naturplaner og opfølgninger fastlagt i disse planer.

3. Lovgrundlag og proces for miljøvurdering

Ordningen for udtagning af klima-lavbundsjord og Naturstyrelsens projektindsats er omfattet af krav om miljøvurdering efter lov om miljøvurdering af planer og programmer. Myndigheden skal ifølge § 8 stk. 1, nr. 1 gennemføre en miljøvurdering af planen.

Miljøvurderingen inddrager ordningens og projektindsatsens overordnede mål og de påtænkte aktiviteter og initiativer og tager samtidig højde for de begrænsninger i, der er eksplicit formidlet i ordningen og projektindsatsen. Miljøvurderingen tager derimod ikke stilling til konkrete miljøpåvirkninger, som kan blive resultatet af en udmøntning af klima-lavbundsindsatsen i projekter. Der er heller ikke med denne miljøvurdering taget stilling til hvorvidt de projekter, der kan opnå tilsagn til udtagning under klima-lavbundsordningen eller som kan realiseres i forbindelse med Naturstyrelsens projektindsats, skal underkastes en VVM-proces eller på anden vis underkastes regulering i lokalplaner eller andre tilladelser forud for godkendelse.

3.1 Tilgang og metode i miljøvurderingen

Miljøvurderingen gennemføres som en vurdering af, hvorvidt og i hvilket omfang der forventes at være væsentlige indvirkninger på enkelte miljøfaktorer, som er identificeret i afgrænsningsrapporten. I tabel 3.1 er kriterier og indikatorer, som vil ligge til grund for miljøvurderingen, anført.

I miljøvurderingen indgår tillige en vurdering af, hvorvidt ordningen antages at fremme eller udgøre en hindring for realiseringen af miljømålsætninger, som er fastlagt i forskellige lovgivninger, handlingsplaner/strategier på nationalt niveau. De relevante målsætninger, der er indgået i vurderingen, er kortlagt i forbindelse med afgrænsningen.

3.2 Geografisk afgrænsning

Indsatsen for udtagning af klima-lavbundslande gælder for hele Danmark. Et konkret projekt skal for at opnå tilskud under Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning eller indgå som del af Naturstyrelsens projektområder være på min. 15 hektar, have minimum 60 % overlap med kulstofrig jord (> 6 % kulstof) og reducere udledning af CO₂ med minimum 10 tons pr. hektar. Det forventes primært at være landbrugsjord, der ekstensiveres. I særlige tilfælde kan kriterier fraviges, hvor et projekt på et af kriterierne ligger højst 10 % under den angivne arealstørrelse eller udledning.

3.3 Afgrænsning, vurdering og kriterier

I afgrænsningsrapporten er de miljøfaktorer, der sandsynligvis vil blive påvirket af realiseringen af indsatsens tiltag, identificeret og fastlagt. Afgrænsningsrapporten har været sendt i høring hos de relevante myndigheder, som i dette tilfælde er Miljø- og Fødevarerministeriets institutioner – herunder Departementet, Erhvervsministeriet, Klima- og Energiministeriet, alle kommuner samt Slots- og Kulturstyrelsen.

I forbindelse med høringen af afgrænsningsrapporten er der indkommet to høringssvar.

Vejle Kommune ønsker afklaring af, hvordan projektarealerne efterfølgende må benyttes. Herudover anmoder Vejle Kommune om, at arealer med overlap mellem lavbundsareal og biodiversitetskortet opnår højest prioritering. Herudover foreslår Vejle Kommune at tilføje EU's kommende biodiversitetsstrategi, habitatdirektivet, fuglebeskyttelsesdirektivet, habitatbekendtgørelsen og biodiversitetskortet til listen over Lovgivning, strategier og handlingsplaner, som kan tænkes at indeholde målsætninger og retningslinjer for biologisk mangfoldighed og for Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser foreslås kommuneplan – udpegning af værdifuld kulturmiljø.

Landbrugsstyrelsen foreslår, at det nævnes i miljøvurderingen, at Miljøstyrelsens ordning indeholder tinglysning af omlægningerne, da dette indikerer en blivende effekt. Herudover, at det nævnes i vurderingen, at der under indsatsen vil ske forundersøgelse af omlægningerne. Landbrugsstyrelsen foreslår ligeledes, at databehovet for miljøfaktoren 'vand' kan beskrives både kvalitativt og kvantitativt. Slutteligt foreslås, at det overvejes om andre samarbejder for vand såsom HELCOM bør medtages ift. 'vand'.

På denne baggrund fastlægges den endelige afgrænsning til følgende miljøfaktorer:

- biologisk mangfoldighed, flora og fauna
befolkningen og menneskers sundhed,
- jordbund,
- vand,
- luft og klimatiske faktorer,
- materielle goder,
- landskab
- kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv,
- kumulative effekter

I Tabel 3.1 angives de kriterier og indikatorer, der er anvendt ved vurderingen af de sandsynlige miljøpåvirkninger for hver af de relevante miljøfaktorer. Desuden angives det, om vurderingen foretages på et kvalitativt eller kvantitativt grundlag.

De vurderede miljøpåvirkninger kan være såvel positive som negative, idet der først og fremmest fokuseres på forventede ændringer og dernæst på, om en ændring forventes at være positiv eller negativ.

Tabel 3.1 Miljøfaktorer, vurderingskriterier, indikatorer og datagrundlag

Miljøfaktorer	Vurderingskriterier	Indikatorer	Datagrundlag
Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	Påvirkning af biodiversitet	Omfanget af påvirkning af biodiversitet som følge af: - ekstensivering af	Kvalitative

		landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi. - sammenhæng og med eksisterende skov- og naturarealer	
Befolkningen og menneskers sundhed	Påvirkning af sundhed og rekreative muligheder	Omfang af påvirkning på menneskers sundhed som følge af: - ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi, som gavner natur, miljø, klima og friluftsliv.	Kvalitative
Jordbund	Påvirkning af jordbundsforhold	Omfanget af påvirkning af jordbundsforhold som følge af: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi.	Kvalitative
Vand	Påvirkning af grundvand, drikkevandsinteresser og vandmiljø	Omfanget af påvirkning af grundvand, drikkevandsinteresser og vandmiljø: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi. - reduceret udledning af næringsstoffer til vandmiljøet	Kvalitative og kvantitative
Luft og klimatiske faktorer	Påvirkning af luft og klima	Omfanget af påvirkningen af luft og klima: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi.	Kvalitative & kvantitative
Materielle goder	Påvirkning af landbrugsbedrifters erhvervsmæssige interesser	Incitament til ændret arealanvendelse og ikke produktive investeringer for erhvervet	Kvalitative

Landskab	Påvirkning af landskabet	Omfanget af visuel påvirkning og understøttelse af landskabsinteresser som følge af: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi.	Kvalitative
Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv	Påvirkning af arkæologisk arv	Omfanget af påvirkning af den arkæologiske arv, i form af fortidsminder som følge af: - ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi. - museets mulighed for afdækning af kulturspor ved anlæg	Kvalitative
Kumulative effekter	Kumulativ påvirkning af miljøet	Omfanget af kumulativ effekt som følge af indsatsens fokus på synergi og multifunktionel jordfordeling.	Kvalitative

4. Miljøstatus

I følgende afsnit gennemgås de udvalgte miljøfaktors nuværende status, og er således det indvirkningen af udtagningen af lavbundslande holdes op i mod, i forhold til at kunne afgøre hvilke indvirkninger denne kan have på den nuværende tilstand af miljøfaktorerne.

Biologisk mangfoldighed, flora og fauna

Biologisk mangfoldighed, flora og fauna omfatter både beskyttede naturområder og arter samt den økologiske sammenhæng og variation, der er i arter, gener og økosystemer og som har betydning for naturværdierne.

Arter på habitatdirektivets artikel 12 og medtaget på direktivets bilag IV er beskyttede, uanset hvor de forekommer, herunder også udenfor de internationale naturbeskyttelsesområder i Natura 2000-netværket. Det er arterne samt deres yngle- og rasteområder, der er beskyttede. Der har generelt været tilbagegang i den biologiske mangfoldighed, biodiversiteten, og flere arter er listede som truede på den seneste udgave af den danske rødliste. Enkelte arter anses for helt forsvundet fra den danske natur.

De områder, der omfattes af indsats for udtagning af kulstofrige lavbundslande, omfatter kulstofrige lavtliggende landbrugslande. Lavbundslandene kan både være i omdrift, men også være vandhuller, moser og enge beskyttet efter naturbeskyttelseslovens §3. I tilknytning til vandhuller, moser og enge mv., kan der være flora og fauna, karakteristisk for naturtyperne, herunder levesteder for paddearter, som f.eks. spidssnudet frø og stor vandsalamander, der er opført på habitatdirektivets bilag IV. I mange tilfælde vil vandhuller, moser og enge ligge isolerede og uden sammenhæng med andre naturområder og der vil være en negativ randeffekt, som følge af gødning og sprøjtning, som påvirker de isolerede naturtyper og deres tilknyttede arter negativt. Desuden vil der være ringe spredningsmuligheder for både plante – og dyrearter.

Befolkning og sundhed

Undersøgelser har vist, at adgang til natur har betydning for den mentale sundhed, hvorfor øgede naturarealer kan bidrage positivt til folkesundheden. Derudover vil øgede rekreative muligheder kunne medføre, at der dyrkes mere motion og derfor have en positiv indflydelse på befolkningens fysiske og mentale sundhed. Friluftsskaktiviteter kan danne baggrund for landdistriktsudvikling i form af bosætning og turisme og der igennem få betydning for befolkningen.

Befolkning og menneskers sundhed påvirkes i stigende grad af de risici og uhygiejniske forhold, der kan blive en følge af klimaforandringerne skybrud og lejlighedsvis oversvømmelser. Nedbøren i Danmark er steget jævnt, siden målingerne heraf blev påbegyndt i 1870. Således er den årlige nedbør steget med ca. 100 mm i perioden fra 1873 til 2012. Det forventes, at der ligeledes vil være en stigning på knap 100 mm i forventede nedbørsmængder i de kommende 100 år. Hertil kommer, at nedbørsmønstrene er ændrede, således at der falder mere nedbør i forbindelse med ekstreme regnvejrshændelser (skybrud).

Jordbund

Jordbundsforholdene i Danmark er i høj grad dannet under sidste istid. De forskellige jordbundsforhold i Danmark dannede i 1975-80 grundlag for Den Danske Jordklassificering, der opdeler jordbunden i en række jordtyper.

Jordbunden er det øverste lag af de geologiske udgangsmaterialer. Den består af en blanding af mineralske partikler (ler, silt, sand, grus og sten), organisk stof (levende organismer og dødt organisk stof, som tilsammen udgør jorden. Hertil kommer, at jordbunden også indeholder luft og vand i varierende mængder.

Indsatsen med udtagning af landbrugsjorder er målrettet tørveholdige jorder med et kulstofindhold på mere end 6 %. Tørv består af delvis nedbrudte plantedele – organisk materiale, der ikke er endeligt nedbrudt pga. den manglende tilgang til ilt. Under landbrugsproduktion og jordbearbejdning, sker der en iltning af tørvejorden, hvorved der sker en nedbrydning af det organiske materiale og udledning af klimagasser som CO₂ og lattergas.

Vand

Flere danske søer er stærkt påvirket af næringsstoffertilførsel. Især tilførslen af fosfor er et problem for søerne, da det som oftest er fosfor, der sætter en begrænsning for antallet af alger i vandet. Mange alger i vandet medfører uklart vand, hvilket igen medfører manglende lys ved bunden, og dermed dårligere vækstvilkår for vandplanter. En indsats i forhold til bl.a. spildevand har gjort, at der generelt er sket en reduktion i næringsstoffertilførslen til søerne. Mange søer opfylder dog stadig ikke vandområdeplanernes målsætning om god økologisk tilstand, og en del af årsagen til dette er, at mange søer stadig modtager for meget fosfor fra oplandet. Andelen af vandløb med ringe eller dårlig økologisk tilstand er reduceret gennem de seneste 20 år. Der er dog fortsat behov for indsatser, der kan forbedre vandløbenes økologiske tilstand, både hvad angår vandløbenes fysiske forhold og tilførsel af næringsstoffer. Af i alt ca. 17.100 km tilstandsvurderet vandløb, har ca. 30 % opfyldt målet om god økologisk tilstand, svarende til ca. 5.100 km.

Tilførslen af kvælstof til grundvandet er stadig for stor, selvom nitratindholdet er faldende. Det er derfor fortsat en udfordring at overholde drikkevandskravene i store dele af grundvandet i Danmark. Nitrat i grundvandet stammer hovedsagelig fra kvælstofudvaskning fra landbrugsarealer. Selv lave koncentrationer af nitrat i grundvand kan ved udstrømning til overfladevand resultere i eutrofiering af vandmiljøet. Høje koncentrationer af nitrat i drikkevand kan være sundhedsskadeligt.

Tilførslen af kvælstof til det havet har udgør en betydelig påvirkning af det marine økosystem. Udledning kan føre til eutrofiering. Dette medfører en forøget produktion af planteplankton, der har en negativ betydning for både iltindhold og lysets evne til at trænge igennem vandsøjlen. Det er tilførslen af næringsstoffer, der forårsager iltvind i de danske farvande.

Luft og klimatiske faktorer

Koncentrationen af CO₂ og andre drivhusgasser i atmosfæren er stigende. For at undgå yderligere

drivhuseffekt og forandringer i klimaet er det nødvendigt at reducere udledningen af drivhusgasser. CO₂ er den mest dominerende af drivhusgasserne. Danmarks udledning af drivhusgasser er dog faldende. Fra 1990 til 2011 er udledningen således faldet med 18 %. Regeringen har med klimaloven indført et krav om, at udledningen frem til 2030 skal falde med mindst 70 % i forhold til udledningen i 1990.

Indsatsen med udtagning af lavbundsjorder er målrettet tørveholdige jorder med et kulstofindhold på mere end 6 %. Tørv består af delvis nedbrudte plantedele – organisk materiale, der ikke er endeligt nedbrudt pga. den manglende tilgang til ilt. Under landbrugsproduktion og jordbearbejdning, sker der en iltning af tørvejorden, hvorved der sker en nedbrydning af det organiske materiale og udledning af klimagasser som CO₂ og lattergas.

Det forventes, at der fremover vil være mere ekstremvejr med flere storme, kraftige nedbørshændelser med oversvømmelser og stigninger i havvandsniveauet. I Danmark er den gennemsnitlige årsmiddeltemperatur steget med 1,5° C i perioden 1873-2012. Ligeledes viser målinger, at årsnedbøren er steget med ca. 100 mm fra 1870'erne til i dag. Dette sker samtidig med, at mere ekstremregn forekommer, hvor store mængder (mere end 60 mm regn) falder inden for 24 timer.

Materielle goder

Beskyttelse af bl.a. ejendomme og infrastruktur mod ekstreme vejrhændelser som storme, kraftig regn og oversvømmelser har vist sig stigende nødvendigt. Nedbøren i Danmark er steget jævnt siden målingerne begyndte i 1870. Således er den årlige nedbør steget med ca. 100 mm fra 1873 til 2012. Det forventes, at der ligeledes vil være en stigning på knap 100 mm i forventede nedbørsmængder i de kommende 100 år. De stigende regnmængder, og øgede antal kraftige regnskyl (skybrud) har også medført stigende grundvand og stigende vandmængder i de danske åer. Med indsatsen genkabes naturlig hydrologi og klima-lavbundsprojekterne kan dermed rumme en del af den ekstra nedbør, der ellers kan føre oversvømmelser og dermed bidrage til at beskytte de materielle goder.

Landskab

Danmarks landskab er et udpræget kulturlandskab. Landskabet udgøres af en mosaik af landbrugsarealer, skovområder, byer, infrastrukturanlæg som veje og jernbaner, vådområder, vandløb og kyststrækninger. Størstedelen af landskabet er domineret af landbrugsarealer. De landbrugsarealer, som kan være omfattet af indsatsen, vil være lavtliggende arealer som ådale, moser og engområder og som landskabeligt stadig er forbundet i stor udstrækning.

Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv

Kulturarven omfatter alt, hvad mennesket har efterladt sig gennem tiderne: strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er anbragt. Der skelnes mellem den faste kulturarv (diger, bygninger, gravhøje mv.), og den skjulte kulturarv (arkæologiske spor og genstande, der er skjult i jorden).

På de lavtliggende, tørveholdige landbrugsjorder kan der være sten- og jorddiger, gravhøje, voldsteder mv., som er beskyttet af museumslovens § 29 samt beskyttelseslinjer omkring visse fortidsminder i medfør af naturbeskyttelseslovens §18. I den tørveholdige jord kan der være arkæologisk levn, i

form af arkæologiske spor og strukturer samt genstande fra eks. bopladser og offerpladser, der skal håndteres efter Museumsloven kap. 8.

4.1 0-alternativet

0-alternativet er i denne sammenhæng fastlagt som den udvikling, der kan forventes, hvis den planlagte indsats for udtagning af lavbundsjord ikke implementeres.

0-alternativet udgør sammenligningsgrundlaget for miljøvurderingen. Den foreslåede indsats holdes således op mod den nuværende miljøstatus i beskrivelsen af de forventede ændringer i miljøtilstanden.

5. Vurdering målsætninger

Miljøvurderingen af klima-lavbundsordningen og Naturstyrelsens projektindsats bygger på en vurdering af, hvorvidt disse kan antages at fremme eller udgøre en hindring for opnåelsen af miljømålsætninger, som er fastlagt i lovgivning, andre programmer eller politikker, som kan blive berørt af indsatsens initiativer.

Ved en gennemgang af lovgivninger, strategier og handlingsplaner, der kan tænkes at indeholde målsætninger og retningslinjer relevante for bedømmelsen af miljøpåvirkninger, er målsætninger listet i Tabel 5.1 blevet kortlagt som relevante for miljøvurderingen.

Tabel 5.1 - Relevante miljømålsætninger som indgår i rammesætningen omkring miljøvurderingen

Emne	Målsætning
Biodiversitet, flora og fauna	FN's verdensmål (Mål 15: Livet på Land og mål 14: Livet i havet. Danmarks biodiversitetsstrategi 2014-2020 (Naturplan Danmark). Miljømålslovgivningen (Natura 2000). Artsfredningsbekendtgørelsen (Bilag IV-arter). Rådets forordning om invasive arter. Naturbeskyttelsesloven. Grønt Danmarkskort og Biodiversitetskortet Kommuneplaner. EU's kommende biodiversitetsstrategi. Habitatdirektivet. Fuglebeskyttelsesdirektivet. Habitatbekendtgørelsen.
Befolkning og menneskers sundhed	Vandforsyningsloven. EU-forordningen om bindende årlige reduktioner af drivhusgasemissioner. Landdistriktsudvikling. Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen (adgangsbekendtgørelsen). Kommunale friluftsstrategier.
Jordbund	EU-forordningen om bindende årlige reduktioner af drivhusgasemissioner. Lovgivning om oversvømmelsesrisiko. Naturbeskyttelsesloven. Økologilovgivningen.

Vand	<p>FN's verdensmål (Mål 6: Rent drikkevand).</p> <p>Vandløbsloven.</p> <p>Vandplanlægningsloven (vandplanerne).</p> <p>Miljøbeskyttelsesloven.</p> <p>Vandforsyningslovgivningen.</p> <p>Det trilaterale vadehavssamarbejde.</p> <p>HELCOM.</p> <p>OSPAR.</p> <p>Danmarks Havstrategi II</p>
Luft og klimatiske forhold	<p>FN's verdensmål (Mål 13: Klimaindsats).</p> <p>EU-forordningen om bindende årlige reduktioner af drivhusgasemissioner.</p> <p>Vandplanlægningsloven (vandplanerne).</p> <p>Lovgivning om oversvømmelsesrisiko.</p> <p>Vandforsyningslovgivningen.</p> <p>Miljømålslovgivningen (Natura2000).</p> <p>Artsfredningsbekendtgørelsen (Bilag IV-arter).</p> <p>Rådets forordning om invasive arter.</p> <p>Naturbeskyttelsesloven.</p>
Landskab	Landskabskonventionen
Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv	<p>Naturbeskyttelsesloven.</p> <p>Museumsloven.</p> <p>Kommuneplan – udpegning af værdifuld kulturmiljø.</p>
Kumulative effekter	

6. Miljøvurdering

6.1 Vurdering af de enkelte miljøfaktorer

I de følgende afsnit gennemgås indvirkninger fra indsatsen på de miljøfaktorer, som på grundlag af afgrænsningen af miljøvurderingen kan antages at kunne blive påvirket af ordningens implementering.

Det forudsættes i klima-lavbundsindsatsen og i miljøvurderingen af disse, at de konkrete klima-lavbundsprojekter, gennemføres i overensstemmelse med gældende relevant lovgivning, planlægning og godkendelser. Før de konkrete projekter udføres, udarbejdes en forundersøgelse, der vil belyse projektets konsekvenser for natur, miljø og kulturarv. Desuden kan projekter være VVM-pligtige.

6.1.1 Biologisk mangfoldighed, flora og fauna

Store dele af de arealer, der vil kunne udtages i forbindelse med indsatsen, har generelt været anvendt til **en intensiv** landbrugsdrift med f.eks. årlige pløjninger, harvning, gødsning, brug af pesticider, samt dræning. Andre arealer, som eksisterende eng, mose og vandhuller, der ligger isoleret i landbrugsområdet vil være påvirket af den omkringliggende landbrugsdrift. En genskabelse af mere naturlig hydrologi og ekstensivering af arealer, vil kunne skabe sammenhængende ådale, moser og engområder og øge arealet med natur. Samtidig vil der være en mindre randeffekt fra gødsning og sprøjtning på de konkrete områder som udtages og/eller samles. En genskabelse af mere naturlig hydrologi vil betyde, at de naturtyper, som er grundvandsfødte, vil blive større og at deres økologiske funktion, som levested for en lang række karakteristiske arter vil blive forbedret. Det gælder både variationen af levesteder som følge af en variation af fugtighed, men også arternes mulighed for spredning og overlevelse på et større areal.

I de tilfælde, at de udtagne arealer ligger i tilknytning til vandløb, vil der samtidig ske en mindsket risiko for overfladeafstrømning af næringsrigt vand eller sprøjtning direkte i vandløbet. De arealer med terrænnært grundvand vil kunne omdanne næringsstoffer til frit kvælstof, så det ikke fører til en næringsstofbelastning i de danske kystvande. Der vil dog samtidig kunne ske en mobilisering af fosfor deponeret i jord eller sediment, som kan udgøre en risiko for øget fosfortilførsel til søer nedstrøms de arealer som gøres mere våde. I de tilfælde, der med et konkret projekt vurderes at være en øget fosforudledning, der kan føre til en negativ påvirkning af miljøtilstanden, den biologiske mangfoldighed, flora og fauna, vil der blive etableret afværgeforanstaltninger. I de tilfælde, der er beskyttede naturtyper eller arter, som fordrer en særlig drift eller pleje, vurderes en generel arealudvidelse evt. i kombination med en ekstensiv drift på arealerne, at kunne sikre levestedsgrundlaget. Da indvirkningen er ønsket i forhold til miljømålsætningerne, planlægges ikke afværgeforanstaltninger.

Samlet set vurderes indsatsen med udtagning af landbrugsjorder, at være positiv for biologisk mangfoldighed, flora og fauna. Da det på nuværende tidspunkt er uvist, i hvor stort omfang og hvilke steder indsatsen realiseres, kan det være vanskeligt at forudsige graden af påvirkning. Da indvirkningen er ønsket i forhold til miljømålsætningerne, planlægges ikke yderligere afværgeforanstaltninger.

Commented [TSM(3): Alle arealer vil vel ikke nødvendigvis være intensiv drevne, men måske blot græsarealer. Har lavet sproglig opblødning.

6.1.2 Befolkningen og menneskers sundhed

Udtagning af klima-lavbundsjord har bl.a. til hensigt at ændre arealanvendelsen fra landbrugsdrift til naturarealer. I det omfang, det er muligt vil der med indsatsen således blive flere naturarealer, som der vil kunne ske en øget adgang til og dermed forbedring af de rekreative muligheder. Hertil vil der med større sammenhængende naturområder kunne komme flere naturoplevelser med flora og fauna. Undersøgelser har vist, at adgang til natur har betydning for den mentale og fysiske sundhed og derfor kan indsatsen have en positiv indflydelse på befolkningens fysiske sundhed.

Genetablering af naturlig hydrologi kan dog også mindske adgangen til tidligere tilgængelige områder, eftersom arealerne bliver mere våde og at evt. markveje nedlægges for at skabe sammenhæng mellem områderne. Dette kan føre til at mulighederne for at færdes i det åbne land bliver færre og derfor have en negativ påvirkning på rekreative muligheder. Denne negative påvirkning vurderes dog i stort omfang at blive opvejet af mulighederne for at forbedre eksisterende rekreative muligheder samt omlægning eller anlæg af nye adgangsmuligheder.

Udtagning af lavbundsjord kan understøtte landdistriktsudvikling. Tiltag til gavn for udviklingen i landdistrikterne kan være med til at gøre landområder mere attraktive og forbedre levevilkår for befolkningen i landdistrikterne. I de tilfælde, at der vil være mulighed for at øge mængden af friluftstilbud og aktiviteter kan det danne baggrund for landdistriktsudvikling i form af bosætning og turisme og der igennem vil indsatsen få en positiv betydning for befolkningen i de lokale områder og for dem, som besøger området. Det vurderes dermed at være mulighed for en positiv påvirkning af befolkningen.

Ekstensivering af landbrugsjord og genskabelsen af naturlig hydrologi på lavbundsjord kan benyttes som et led i klimatilpasning, hvilket også kan have en indvirkning på befolkningen og menneskers sundhed. Befolkning og menneskers sundhed påvirkes i stigende grad af de risici og negative forhold, der kan opstå som følge af klimaforandringeres skybrud og lejlighedsvis oversvømmelser af bl.a. kloakker. Klimatilpasning med vandparkering mv. kan derfor bidrage positivt til menneskers sundhed.

Da omfanget af projekterne ikke er kendt, er det uvist om, og i hvilket omfang disse positive påvirkninger vil indtræde. Derfor er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet.

6.1.3 Jordbund

Ekstensivering af landbrugsdrift og genskabelse af naturlig hydrologi, påvirker jordbundsforholdene, så de bliver mere naturlige. Ved vådgøring og ophør af jordbearbejdning af et areal vil det organiske materiale i jorden kunne opbygges over tid og dermed positivt påvirke jordbundens opbygning. Ekstensiveret lavbundsjord med naturlig hydrologi er i sammenligning med landbrugsjord i omdrift bl.a. karakteriseret ved mindre jordbearbejdning og en reduceret udledning af CO₂.

Da omfanget af projekterne og deres præcise indhold ikke er kendt, er det uvist om, og i hvilket omfang denne effekt vil indtræde. Derfor er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet.

6.1.4 Vand

Anlæg af lavbundsarealer kan have en positiv påvirkning på vandmiljøet i især søer og kystvande ved at tilbageholde noget af den kvælstof og fosfor, der ellers ville blive ført til disse vandområder. En lavere tilførsel af næringsstoffer til vandmiljøet vil medføre lavere vækst af alger, en forbedring af sigt-dybden og dermed bedre vækstforhold for vandplanter. Særligt vil en reduceret udledning af kvælstof til de marine recipienter have en betydelig positiv effekt og mindske risikoen for iltsvind i de indre danske farvande.

Ekstensivering af landbrugsjord er generelt godt for vandmiljøet. Der anvendes ingen sprøjtemidler eller kunstgødning på ekstensiveret lavbundsjord med naturlig hydrologi, og grundvandet under projekterne vil derfor alt andet lige have en højere kvalitet end under landbrugsjord. Udvaskningen af næringsstoffer og pesticidrester er begrænset er ligeledes begrænset, hvilket medfører en højere grundvandskvalitet.

Det forventes, at hvert enkelt projekt under ordningen i gennemsnit bidrager med en reduktion på 40 kg kvælstof pr. hektar. Således afhænger den positive indvirkning af antallet og størrelse af projekterne under indsatsen. Derfor er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet.

6.1.5 Luft og klimatiske faktorer

Ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi kan påvirke luft og klima. Ved ophør med dyrkning af jorden, vil udledningen af CO₂ reduceres, og dette vil medvirke til et mindsket pres på klimaforandringerne drevet af udledningen af drivhusgasser. Ligeledes vil udtagningen af lavbundslande, har en virkning ift. at mindske udledningen af CO₂, når de permanent eller periodevis vådgøres og nedbrydningen af det organiske materiale i jorden derved bremses. Desuden kan de enkelte klima-lavbundsprojekter understøtte klimatilpasning og reduktion af drivhusgasser.

Det vurderes, at påvirkningen på luft og klimatiske forhold samlet set vil være positiv og indeholde en reduktion i udledningen af drivhusgasser og optag af CO₂ i jorden. Det forventes, at indsatsen vil reducere udledningen af CO₂-ækvivalenter med 15 tons pr. hektar udtaget lavbundsjord – og i alt forventes det, at der reduceres med 0,27 mio. tons CO₂-ækvivalenter om året i år 2030.

6.1.6 Materielle goder

Udtagning af lavbundslande kan muliggøre projekter, som indeholder klimatilpasning. Klimatilpasning kan have en positiv påvirkning på materielle goder, herunder bl.a. beskyttelse af materielle goder som bygninger, veje, anlæg mv. fra oversvømmelse og ødelæggelse. Herudover kan der ske en ændret lokalisering af materielle goder, ved nedlæggelse af driftsbygninger på lavbundslande, som kan have en negativ indflydelse på den enkelte produktion. For at afværge den negative indvirkning kan der ydes erstatning eller mere sikkerhed for drift på arealer uden for projektområdet.

I hvilket omfang, ordningen vil påvirke materielle goder, afhænger af udformningen af de enkelte projekter, som endnu er ukendt. Derfor er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet.

Commented [TSM(4)]: OBS – i indledning afgives indsatsen til at være 2020-2022. Opgørelse af CO₂ effekter bør anføres for denne årække. Alternativ skal der indsættes en forudsætning – f.eks. "Forudsat at indsatsen videreføres i regi af ordninger de beskrevne ordninger forventes en effekt på"

6.1.7 Landskab

Den ændrede arealanvendelse som følge af ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi kan medføre en visuel ændring af landskabet, idet landbrugsarealer overgår til naturarealer. Det danske landskab er overvejende præget af landbrugsarealer, hvorfor en øget udlægning af landbrugsarealer til naturarealer vil føre til et landskab med større visuel variation. Generelt forventes en visuel variation og oplevelse af flora og fauna knyttet til varieret natur at have positiv indvirkning på den landskabelige oplevelse, men da oplevelsen af et landskab er subjektivt, kan det ikke udelukkes at have en negativ indvirkning på lokalt niveau. I de tilfælde, der er er landskabsfredninger, som fordrer en særlig oplevelse af landskabet eller en naturtype, vurderes en ekstensiv drift på arealerne, at kunne sikre fredningens mål. Der vil ske en konkret vurdering af det enkelte projekt, på baggrund af de kommunale landskabsudpegninger og evt. dialog med lokalsamfund. Da indvirkningen er ønsket i forhold til miljømålsætningerne, planlægges ikke afværgeforanstaltninger.

Samlet set vurderes indsatsen med udtagning af landbrugsjorder, at være positiv for landskabet, da indsatsen bidrager til at restaurere de oprindelige landskabselementer med de naturtyper som naturligt er tilpasset lavbundsjorder med ådale, enge og moser. Da det på nuværende tidspunkt er uvist, i hvor stort omfang og hvilke steder indsatsen realiseres, kan det være vanskeligt at forudsige graden af påvirkning.

6.1.8 Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv

Den ændrede arealanvendelse som følge af ekstensivering af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi, kan medføre en ændret påvirkning af såvel den synlige kulturarv, som de arkæologiske levn. Bevarelse af den naturlige hydrologi på jorde med højt indhold af tørv samt reduceret jordbearbejdning som følge af en ekstensivering, vil som oftest ikke have betydning for bevarelsen af de arkæologiske levn. I tilfælde af bevarede arkæologiske levn af organisk materiale kan genskabelse af naturlig hydrologi måske bidrage positivt til bevaringen. I tilfælde af at der opstår frit vandspejl, vil der kunne opstå risiko for bølgeerosion af arkæologiske levn.

For den synlige kulturarv i form af sten- og jorddiger, jordfaste fortidsminder, vejforløb og andre fysiske konstruktioner er sårbarheden knyttet til betydningen af et evt. forandret landskabsbillede, hvor særligt tilvoksning vil kunne sløre sammenhængende strukturer samt muligheden for at kunne opleve kultursporene.

I hvilket omfang at en indsats med udtagning af landbrugsjorder vil påvirke kulturarv, afhænger af udformningen af de enkelte projekter. Der skal derfor foretages en konkret vurdering ved hvert projekt på baggrund af udtalelse indhentet ved det lokale museum i henhold til museumsloven.

Samlet set vurderes indsatsen med udtagning af landbrugsjorder, at være positiv for kulturarv og i de tilfælde, at den måtte være negativ, så vil der blive foretaget afværgeforanstaltninger. Da det på nuværende tidspunkt er uvist, i hvor stort omfang og hvilke steder indsatsen realiseres, kan det være vanskeligt at forudsige graden af påvirkning. Eventuelle behov for afværgeforanstaltninger eller tilpasninger af anlægsprojekter afklares i forbindelse med de lokale museers udtalelse og evt. vilkår til dispensation i medfør af museumsloven.

6.1.9 Kumulative effekter

De kumulative effekter vil afhænge af det eller de klima-lavbundsprojekter, der gennemføres. De enkelte projekters indhold og omfang er endnu ukendte. Dog vurderes det, at den kumulative effekt fra projekterne kan have en betydelig positiv indvirkning på miljøet.

6.1.10 Samlet konklusion

Vurderingen af klima-lavbundsprojekternes indvirkninger på miljøet viser, at der kan forventes en række positive virkninger på miljøet. Klima-lavbundsprojekterne er præget af at sammentænke en række tværgående krav og ønsker i den generelle miljø- og naturbeskyttelsespolitik. Påvirkningen af miljøet vil dog afhænge af indholdet i de enkelte projekter og omfanget heraf.

6.1.11 Fremtidig tilstand

Hvis klima-lavbundsindsatsen ikke implementeres, vil de ovenfor nævnte beskrevne miljøpåvirkninger ikke indtræde og forholdene vil forblive som beskrevet i afsnittet miljøstatus.

7. Overvågning

På baggrund af miljøvurderingen af ordningen er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet. Det forventes dog overordnet at udtagningen vil have en række positive indvirkninger. Det forventes, at de fleste forhold vil blive opfanget gennem miljømyndighedernes (kommunene og de statslige myndigheder) generelle overvågning af miljøet i fx vand- og naturplaner og opfølgningen fastlagt i disse planer.

Der er planlagt løbende evaluering af Miljøstyrelsens ordning. Indsatsen vurderes i forbindelse med forhandlingerne til Finansloven 2023. Det forventes, at de løbende evalueringer i et givent omfang også vil omfatte ordningens virkning på miljøet, som det udmønter sig i de konkrete projekter.

Miljøvurdering

Klima-lavbundsindsats

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk

Brevdato	30-10-2020
Afsender	Marie Walther (max@slks.dk)
Modtagere	Tilskud Vand (vandprojekter@mst.dk)
Akttitel	Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til Miljøstyrelsens sag j.nr. 2020-23724 - miljøvurdering af lavbundsjord (klima-lavbund)
Identifikationsnummer	2004785
Versionsnummer	1
Ansvarlig	Søs Engbo
Vedlagte dokumenter	Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til Miljøstyrelsens sag j.nr. 2020-23724 - miljøvurdering af lavbundsjord (klima-lavbund) 20_10231-2 Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til miljøvurdering af Miljøstyrelsen 2244538_1029135_0
Dokumenter uden PDF-version (ikke vedlagt)	
Udskrevet	16. feb 2021

Til: Tilskud Vand (vandprojekter@mst.dk)
Cc: Søs Engbo (sengb@mst.dk)
Fra: Marie Walther (max@slks.dk)
Titel: Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til Miljøstyrelsens sag j.nr. 2020-23724 - miljøvurdering af lavbundsjorder (klima-lavbund)
Sendt: 30-10-2020 12:54
Bilag: 20_10231-2 Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til miljøvurdering af Miljøstyrelsen 2244538_1029135_0.pdf;

Til rette vedkommende

Vedhæftet Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til fremsendte miljøvurdering jf. Miljøstyrelsens sag j.nr. 2020-23724.

Venlig hilsen

Marie Walther
Specialkonsulent
Center for Kulturarv
Fortidsminder

Slots- og Kulturstyrelsen
Fejøgade 1, 2. sal
4800 Nykøbing Falster

T 33 95 42 00
M 33 74 52 14
max@slks.dk | slks.dk

Slots- og Kulturstyrelsen behandler dine oplysninger efter reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.
Sådan håndterer vi dine personoplysninger.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

Sendt til E-mail: vandprojekter@mst.dk
Sendt cc: til: sengb@mst.dk

Slots- og Kulturstyrelsen

Fejøgade 1
4800 Nykøbing Falster
Telefon 33 95 42 00

post@slks.dk
www.slks.dk

30. oktober 2020
Jour. nr.: 20/10231-2

Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til Miljøstyrelsens miljøvurdering af lavbundsjord (klima-lavbund) jf. Miljøstyrelsens j.nr. 2020-23724

Slots og Kulturstyrelsen har i sit høringsvar lagt vægt på, at der er sammenhæng mellem Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger til udkast til "Bekendtgørelse om udtagning af kulstofrige lavbundsjord med henblik på genopretning af naturlig hydrologi (klima-lavbundsprojektet), fremsendt til Miljø- og Fødevarerministeriets Departement, og styrelsens bemærkninger til denne fremsendte miljøvurdering.

Slots- og Kulturstyrelsen har beklageligvis ikke fremsendt bemærkninger til tidligere fremsendte "Afgrænsningsrapport: Indsats for udtagning af lavbundsjord".

Styrelsen har nedenstående konkrete bemærkninger til miljøvurderingen.

Side 6 - "kulturarv" ønskes tilføjet.

"Klima-lavbundsordningen"

Miljøstyrelsens klima-lavbundsordningen primære formål er udtag af kulstofrige lavbundsjord med henblik på at reducere landbrugets drivhusgasudledning mest muligt. Tilskudsordningen kan søges af kommuner, lodsejere og fonde og skal samtidig understøtte natur-, vandmiljø- og øvrige klimaformål. Store projekter med høj andel af kulstofrig jord prioriteres højt – projekter hvor der gennem ydelses-ordningen Multifunktionel Jordfordeling (MUFJO-projekter) kan opnås større sammenhæng mellem arealer og synergi med andre natur- og miljøindsatser prioriteres dog højest. Dette betyder, at tilskudsordningen har et bredt perspektiv og fokuserer på synergi i udtagningen. Synergi er rettet mod vandrammedirektivet, habitatdirektivet, biodiversitet, beskyttede naturtyper, **kulturarv**, rent drikkevand, friluftsliv og klimatilpasning. Arealer hvor der gennemføres projekter tinglyses med deklaration."

Side 7 - "kulturarv" ønskes tilføjet.

"Naturstyrelsens projektindsats til udtagning af kulstofrige landbrugsjord"

..... kompensation for f.eks. vejvedligeholdelse, pumpedrift mv. Herudover vil anlægsbevillingen blive anvendt til tekniske, ejendomsræssige og evt. arkæologiske forundersøgelser, som er nødvendige for projektets gennemførelse. Der kan endvidere afholdes udgifter til etablering af tiltag, som kan bidrage med synergi til indsatsprogrammer i medfør af vandrammedirektiv og som kan understøtte mål om mere biodiversitet, forbedring af landskab, **kulturarv**, friluftsliv og klimatilpasning og som understøtter MUFJO-projekter, hvor der indgår tørvejorder."

Side 8 - ”kulturarv” ønskes tilføjet.

”Indsatsen

Formålet med indsatsen er udtagning af kulstofrige lavbundslande og at genskabe naturlig hydrologi på de udtagne områder, og dermed mindske udledningen af CO₂ i videst mulige omfang. Under Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning kan kommuner, private lodsejere og fonde søge tilskud til udtagningsprojekter med sammenhængende kulstofrige lavbundsarealer, som samtidig understøtter natur-, vandmiljø- og øvrige klimaformål. Synergi er rettet mod vandrammedirektivet, habitatdirektivet, biodiversitet, beskyttede naturtyper, rent drikkevand, friluftsliv og klimatilpasning. Ligeledes understøtter klima-lavbundsordningen MUFJO-projekter. Naturstyrelsen vil med anlægsmidlerne kunne gennemføre et fuldt udtagningsprojekt med sammenhængende kulstofrige lavbundsarealer. Gennem dialog med kommuner, landbrugsforeninger, og lodsejere undersøges de steder, hvor der kan laves større sammenhængende udtagningsprojekter inden for det kortlagte areal med tørvejord (kortlagt > 6 % kulstof). Der kan afholdes udgifter til etablering af tiltag, som kan bidrage med synergi til indsatsprogrammer i medfør af vandrammedirektiv og som kan understøtte mål om mere biodiversitet, forbedret landskab, **kulturarv**, friluftsliv og klimatilpasning og som understøtter MUFJO-projekter, hvor der indgår tørvejorder.”

Side 9 – Teksten ønskes ændret til ”Beskyttet kulturarv og arkæologiske lokaliteter” og ”hensyn til kulturarven” ønskes tilføjet.

1. På den baggrund er følgende miljøfaktorer blevet udvalgt til miljøvurdering:
2. ☒ Biologisk mangfoldighed, flora, fauna
3. ☒ Befolkningens og menneskers sundhed
4. ☒ Jordbund
5. ☒ Vand
6. ☒ Luft og klimatiske faktorer
7. ☒ Materielle goder
8. ☒ Landskab
9. ☒ ~~Kulturarv og arkæologisk arv~~ **Beskyttet kulturarv og arkæologiske lokaliteter**
10. ☒ Kumulative effekter

”Resultat

I miljøvurderingen vurderes det, i hvilket omfang indsats med udtagning af landbrugsjorder og genskabelse af naturlig hydrologi kan medføre påvirkninger af miljøet. Der tages udgangspunkt i de ovennævnte miljøfaktorer. Indsatsen om udtagning af lavbundslande og genskabelse af naturlig hydrologi skal være med til at muliggøre konkrete projekter under hhv. Miljøstyrelsens klima-lavbundsordning og Naturstyrelsens projektindsats – projekterne kan tilgodese drivhusgasreduktion, Natura 2000 og bilag IV-arter, klima-tilpasning, økologisk landbrug, natur og biodiversitet, vandmiljø, **hensyn til kulturarven**, rent drikke vand og friluftsliv. En realisering af indsatsen gennem klima-lavbundsprojekterne kan således give anledning til en ændring i miljøtilstanden i forhold til, hvis indsatsen og projekterne herunder ikke blev implementeret.”

Side 13 – Teksten ønskes ændret til ”Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv”.

”På denne baggrund fastlægges den endelige afgrænsning til følgende miljøfaktorer:

☒ biologisk mangfoldighed, flora og fauna

befolkningen og menneskers sundhed,

☒ jordbund,

☒ vand,

☐ luft og klimatiske faktorer,

☐ materielle goder,

☐ landskab

☐ kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv, Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv.

☐ kumulative effekter ”

Side 15 – Teksten ønskes ændret til ”Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv, ”Kulturarv og arkæologiske lokaliteter” og Kulturarv og arkæologiske lokaliteter”

”Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv

Påvirkning af arkæologisk arv

Omfanget af påvirkning af den arkæologiske arv, form af fortidsminder

Kulturarv og arkæologiske lokaliteter

Kulturarv og arkæologiske lokaliteter

Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv.

som følge af:

- ekstensivering af landbrugsjord samt genskabelse af naturlig hydrologi.

- museets mulighed for afdækning af kulturspor ved anlæggelse ?

Side 18 f – Teksten ønskes ændret til ”Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv og ”Kap 8 a.” ”Beskyttede” ønskes tilføjet til teksten.

Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv.

Kulturarven omfatter alt, hvad mennesket har efterladt sig gennem tiderne: strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er anbragt. Der skelnes mellem den beskyttede og faste kulturarv (diger, bygninger, gravhøje mv.), og den skjulte kulturarv (arkæologiske spor og genstande, der er skjult i jorden). På de lavtliggende, tørveholdige landbrugsjorder kan der være sten- og jorddiger, gravhøje, voldsteder mv., som er beskyttet af museumslovens Kap 8 a § 29 samt beskyttelseslinjer omkring visse fortidsminder i medfør af naturbeskyttelseslovens §18. I den tørveholdige jord kan der være arkæologisk levn, i

form af arkæologiske spor og strukturer samt genstande fra eks. bopladser og offerpladser, der skal håndteres efter Museumsloven kap. 8.

Side 21 – Teksten ønskes ændret til ”Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv”.

”Landskab

Landskabskonventionen

Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv

Naturbeskyttelsesloven.

Museumsloven.

Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og

deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv.

Kommuneplan – udpegning af værdifuld kulturmiljø. ”

Side 25 – Teksten ønskes ændret til ”Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv.”.

6.1.8 Kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser, arkitektonisk og arkæologisk arv

Beskyttet kulturarv, arkæologiske lokaliteter, kirker og deres omgivelser og arkitektonisk kulturarv.

Miljøstyrelsen er velkommen til at kontakte mig, hvis der er behov for en drøftelse af Slots- og Kulturstyrelsens bemærkninger.

Venlig hilsen

Marie Walther
Specialkonsulent
Fortidsminder

max@slks.dk
+45 33 74 52 14

Slots- og Kulturstyrelsen behandler dine oplysninger efter reglerne i Databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.
[Sådan håndterer vi dine personoplysninger.](#)